

Nr 2 1991 • årg 15 • 25 kr

politisk och kulturell tidskrift

sydasien

**Ett folk
i bojar**

**Offer för
draksådd**

**Shamaner
i Nepal**

Innehåll

<i>Ledare - Mot nästa cyklon</i>	Staffan Lindberg s. 2
<i>Offer för draksådd</i>	Göran Djurfeldt s. 3
<i>Poeten som blev nationens samvete</i>	Inger Hastrup s. 4
<i>Tredje världens litteraturdrunknar</i>	Anders Sjöbohm s. 7
<i>Valet i Bangladesh</i>	Shafiqul Islam s. 8
<i>Medicin i Nepal</i>	Antoon Geels och Nils Ståhl s. 10
<i>Ajit Roys krönika</i>	s. 13
<i>Slavarbete i Pakistan</i>	Lars Andreasson s. 14
<i>Indisk saga</i>	Amala Frankel s. 16
<i>Pumpmissionären</i>	Göran Djurfeldt s. 18
<i>BJP - Största mötet sedan 1947</i>	Thomas Bibin s. 21
<i>Låglastiga går samman</i>	A. Mygind Madsen s. 22
<i>Valet i Nepal</i>	Lollo Konneback s. 26
<i>Tamilaffären i Danmark</i>	Göran Djurfeldt s. 27
<i>Bokanmälningar</i>	s. 28
<i>Notiser från Sydasiien</i>	s. 30

Mot nästa cyklon

Knappt hade Kuwaitkrigets offer lämnat nathinnan så fylldes den åter av de hundratusentals människor som dog under cyklonen i Bangladesh med början den 1 maj. Allt var kaotiskt, stormen, rapporterna, hjälpen till de nödställda... Det var som om världen inte orkade med mer än en katastrof åt gången.

Nu är ändå hjälpen på väg om än sen och otillräcklig. Men resurserna finns och viljan. Över hela världen samlas pengar in till katastrofens offer. Den Bangladeshiska regeringen verkar också bättre organiserad än tidigare för att leda räddnings- och hjälparbetet.

Det viktiga är vad som händer sedan, efter den första hjälpen. Bangladesh kan inte undvika framtida cykloner. 10 % av alla cykloner i världen drabbar just Bengaliska viken.

Det enda som hjälper är utveckling. Ekonomisk utveckling kan inte förhindra cykloner men väl lindra dess verkningar. I dag lever en stor befolkning på de låglänta öarna och kustområdena i södra Bangladesh. De är drivna dit av jordbrist och relativ överbefolkning i andra delar av landet. Samtidigt finns det inte en tillräcklig infrastruktur i form av stormskydd eller transportsystem som snabbt kan föra befolkningen i säkerhet. Därför blev också de varningar som utfärdades om den kommande cyklonen tre dagar i förväg nästan helt verkningslösa.

Oförmögna att ta sig till skydd orkade folk inte ta varningen på allvar. Med andra resurser hade tragedin kunnat undvikas.

Bangladesh har på sistone uppvisat en bättre ekonomisk tillväxt än på länge - det förutspåddes en ökning av BNP på 6 % i år inte minst på g a en förväntad rekordskörd i jordbruket. Det skulle vara tragiskt om denna utvecklingspotential nu helt gick om intet. Slutsatsen är också helt klar: alla goda krafter måste samverka för att lindra verkningarna av cyklonen på industri, jordbruk och bosättning. Bangladesh behöver en massiv och långsiktig biståndsinsats nu!

Förödande krig och naturkatastrofer i stor eller liten skala är tredje världens vardag idag och kommer så förbli om inte världens rika folk och länder går i spetsen för en utvecklingspolitik som omfattar hela världen. Det går att smida om vapen till plogar, det går att investera kapital och kunskaper i den fattiga världen. Ny-liberalismen som nu sveper över världen kan inte styra dessa kapitalströmmar till de köpsvaga folken i tredje världen, solidariska folkrörelser av olika slag måste i stället tvinga fram en sådan ordning. Kanske kan risken för tilltagande flyktingströmmar av gigantiska mått bidra till att folk och politiker i den rika världen tänker om innan det är för sent.

Staffan Lindberg

SYDASIEN BOX 1142 221 05 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5 B, Lund
Telefon: 046-13 35 68
Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Teknisk redaktör: Lars Eklund
Tryck: Grafiska Huset, Luleå 1990
Sättning: Norrdistribution, Älvsbyn
Montering: Tidskriftsverkstaden i Lund
Register: Progek, Göteborg
ISSN: 0282-0463
Prenumeration: Medlemsskap i tidskriften SYDASIEN:s stödförening, inkl fyra nummer av tidningen (ett år) kostar 100 kr, enbart prenumeration (1 ex insti-

tutioner och bibliotek) kostar 120 kr. Vi är tacksamma för stödprenumerationer à 150 kr. Lösnummerpris 25 kr.

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN

Redaktion för detta nummer: Göran Frankel, Peter B. Andersen, Lars Andreasson, Thomas Arvidsson (red. sekr.), Göran Djurfeldt, Hanne Jessen, Eva Johansson, Staffan Lindberg, Sören Sommelius (Skåne och Köpenhamn). Nästa nummer görs i Göteborg och utkommer i september. Artiklar och debattinlägg välkomnas.

Manusstopp: 1 augusti 1991.

Kontaktpersoner för Sydasiienkommittéerna:

Stockholm: Tobias Hellström, Råsun-davägen 70, 171 52 Solna, 08-68 43 71

Göteborg: Thomas Bibin, V Bodarne-vägen 3102, 441 60 Alingsås, 0322-511 77

Skåne: Göran Djurfeldt, Kullavägen 3, 232 51 Åkarp, 046-46 08 95

Köpenhamn: Stig Toft-Madsen, Strandgade 96, DK-1401 København, (00945) 31 54 56 11

Sydasiienkommittéernas plattform:

Sydasiienkommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasiien och att stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiien och i Sverige.

Offer för draksådd

Hon kom emot honom med en blomsterkrans. Och med en bomb fäst på kroppen. Rajiv Gandhi sprängdes ihjäl och fjorton andra dog med honom.

I Sydindien välkomnar man sina gäster med en blomsterkrans. Politiker får ständigt blommor runt halsen. Traditionen bjuder att man tar av sig kransen igen för att visa att man inte är värd den.

Rajiv fick aldrig en chans att ta av sig den sista kransen. Han var på väg upp på podiet för att hålla ett av sina otaliga valtal. En helikopter förde honom runt till alla de valkretsar där den lokala kandidaten för Kongresspartiet behövde uppbackning av partiets enda stora namn.

Visserligen hade han förlorat valet hösten 1989, till stor del beroende på boforsskandalen. Men Rajiv Gandhi ansågs nu vara på väg tillbaka. Att hans hustru, italienfödda Sonia Gandhi, ett par dagar efter mordet tackade nej till att överta platsen som Kongresspartiets ledare, kan betyda att Nehru-dynastiens dominans i den indiska politiken är till ända.

Med ett gammalt svenskt uttryck kan man säga att Rajiv Gandhi skördade en "draksådd", en skörd sådd av en drake. Det ironiska är att han faktiskt själv var med om att så.

Många drakar har sått oenighetens frö i det indiska folkens sinne. Redan före självständigheten såddes split mellan hinduer och muslimer. Det resulterade i delningen av brittiska Indien i två stater; Indien och Pakistan. Mahatma Gandhi skördade den sådden då han blev mördad av en fanatisk hindu 1947. Mahatman, som inte var släkt med Nehru-dynastin, var Indiens främste frihetskämpe och landets nationalhelgon. Innan han dog lade han all sin kraft på att förhindra att motsättningarna mellan hinduer och muslimer skulle leda till blodbad. Det misslyckades.

Indira Gandhi, dotter till Indiens förste premiärminister Jawaharlal Nehru, mördades 1984 av sin egen livvakt. Den draksådd hon skördade var motsättningarna mellan den indiska staten och en annan av landets religiösa minoriteter; sikherna.

Sikhismen är en rörelse som är besläktad både med islam och hinduismen. I århundraden har sikherna bekämpat hinduismens grepp om det indiska samhäl-

let. De har alltid varit militanta och präglade av en krigisk tradition. Men att deras kamp för ett fritt "Khalistan" ledde till terrorism beror i hög grad på den indiska statens agerande. Indiska politiker och militärer har följt en välkänd metod att skapa terrorister. Oskyldiga unga studenter arresteras på gatan, slås halvt ihjäl och släpps en vecka senare. Då är de färdiga rekryter till de militanta grupperna.

Klimax kom då militären i "Operation Blue Star" gick in i sikhernas främsta helgedom, det gyllene templet i Amritsar. Många sikher svor då på att hämnas skändningen. Därför dog Indira Gandhi.

Samma metoder används i dag för att producera terrorister i Kashmir. Där har motsättningarna mellan muslimer och hinduer underblåsts av statens egen terrorism mot befolkningen. Två kidnappade svenska ingenjörer hör till dem som har fått betala priset för dessa övergrepp.

Hinduer mot muslimer, sikher mot hinduer - detta är bara två av alla de motsättningar som hotar att slita sönder det indiska samhället. I det val som Rajiv Gandhi gav sig in i för att göra politisk come back, finns många andra odjur.

Baharatiya Janata Party, BJP, och dess ledare L.K. Advani spelar på gamla religiösa konflikter. Partiets politiska mål är Rama Raja - guden Rams rike. I höstas reste Advani runt i hela Indien i en Toyota, ombyggd som Ramas egen vagn. Resans mål var Ayodhya, där Rama sägs vara född. Och där muslimerna anklagas för att ha byggt en moské, Barabri Masjid, på den heliga platsen. Advani blev arresterad innan han nådde Ayodhya, men ännu en gång hade militanta hinduer mobiliserats i kampen mot islam. På denna våg av hindufanatism försöker Advani och BJP att bli det största partiet i det indiska parlamentet.

Kongresspartiet har alltid stått för sekularism, för en stat som är religiöst oberoende. Under kampen om Ayodhya talade till och med Rajiv Gandhi om Rama Raj och bidrog därmed till sekularismens förfall.

1990 försvarades sekularismen av V.P. Singh, dåvarande premiärminister och ledare för Janata Dal. Det var han som beordrade arresteringen av Advani och som försvarade Babri Mashid mot de hinduiska fanatikerna. Men också V.P. Singh

sådde draksådd. Under vintern såg vi fruktansvärda bilder på indiska studenter som brände sig själva till döds i protest mot det förslag som V.P. Singh försökte vinna det utlysta valet med.

V.P. Singh har gjort Mandal-kommisionens förslag till sin politik. Enligt Mandal-rapporten ska den positiva diskrimineringen till fördel för opriviligerade kaster utvidgas. Indien har haft ett kvot-system sedan självständigheten. Det har försäkrat diskriminerade grupper en viss tillgång till arbete, utbildning och representation i parlamentet. Mandal-rapporten föreslog att systemet skulle utvidgas till att gälla även så kallade backward castes, eftersatta kaster. Det är ett så stort begrepp att en stor del av den indiska befolkningen skulle bli positivt diskriminerad.

Förslaget har stött på våldsamt motstånd från de högre kasterna som fruktar att deras ungdomar förlorar i konkurrensen om utbildning och arbeten. V.P. Singhs motiv för att göra Mandal-rapporten till sin var utan tvekan till en stor del valtaktiska. Han räknar med ett massivt stöd från minoriteterna och de eftersläpande kasterna. Det motbudande är att hans taktiska manövrar har lagt bränsle på eldsvådan.

En annan pyrande konflikt är den mellan den sydindiska befolkningen, tamilerna, och centralregeringen i Delhi. Det finns starka separatistiska krafter i Sydindien, som har växt med konflikten mellan den singalesiska majoriteten på Sri Lanka och den tamilska minoriteten. När Rajiv Gandhi som premiärminister sände trupper till Sri Lanka, var det officiellt för att skydda de hinduiska tamilerna. Men de indiska styrkorna deltog snart i regelrätt krig mot tamilernas förband. Rajiv Gandhi blev snabbt ett hatobjekt, inte bara för de "tamilska tigrarna" på Sri Lanka, utan även för militanta tamiler i Sydindien.

De många motsättningarna mellan kaster, religiösa och etniska grupper har ett namn i Indien: *kommunalism*.

Den hotar att spränga Indien i bitar, på samma sätt som de sprängde Rajiv Gandhi. Kommunalismen är Indiens draksådd. Rajiv blev ett av dess offer.

Göran Djurfeldt

Poeten som blev

Shamsur Rahman

nationens samvete

Shamsur Rahman anses vara en av de främsta diktare som skriver på bangla både i Bangladesh, där han hör hemma och i Västbengalen som har gemensamma kulturella rötter med Bangladesh. Han föddes 1929 i Dhaka, har studerat vid University of Dhaka och varit redaktör för *The Dainik Bangla*, en av de stora dagstidningarna i Bangladesh, och för den populära veckotidningen *the Weekly Bichitra*. Sedan hans första diktsamling kom ut 1960, har mer än 25 verk med dikter på bangla och tre band med utvalda dikter på engelska publicerats, av vilka **Giving Daily Battle to the Chameleon Wolf**, som denna artikel behandlar, är den senaste. Shamsur Rahmans diktning sökte sig bort från en tradition av nationalpoesi skapad av Rabindranath Tagore, nobelpristagaren vars huvudverk hör hemma i början av detta århundrade, och Nazrul Islam, "the rebel poet" från tjugo- och trettioalet. Dessa två diktare dominerar än i dag det litterära livet i Bangladesh, och deras sånger sjungs på alla nationella högtidsdagar. Den tidige Shamsur Rahman är influerad av en lång europeisk-amerikansk tradition: de engelska metafysiska diktarna från 1600-talet, Poe, de franska symbolisterna, Frost, Yeats och Elliot, men utvecklar senare en helt egen röst, som talar om livet i Bangladesh, allmänmänskliga problem och den personliga sfären.

I dikten "For a Poem" ger Rahman sin syn på diktarens uppgift:

I go to a tree and say:
Kind tree, can you give me a poem?
The tree says: If you can penetrate
my bark and merge with my marrow,
perhaps you'll get a poem.

I whisper into the ears
of a crumbling wall:
Wall, can you give me a poem?
The old wall says in its moss-coated voice:
If you can crush yourself into powder
inside this brick and mortar,
Perhaps, who can tell, you may get a poem.

I go to an old man
and say to him on my knees:
Old man, will you give me a poem?
Piercing the veil of silence

a wise voice says:

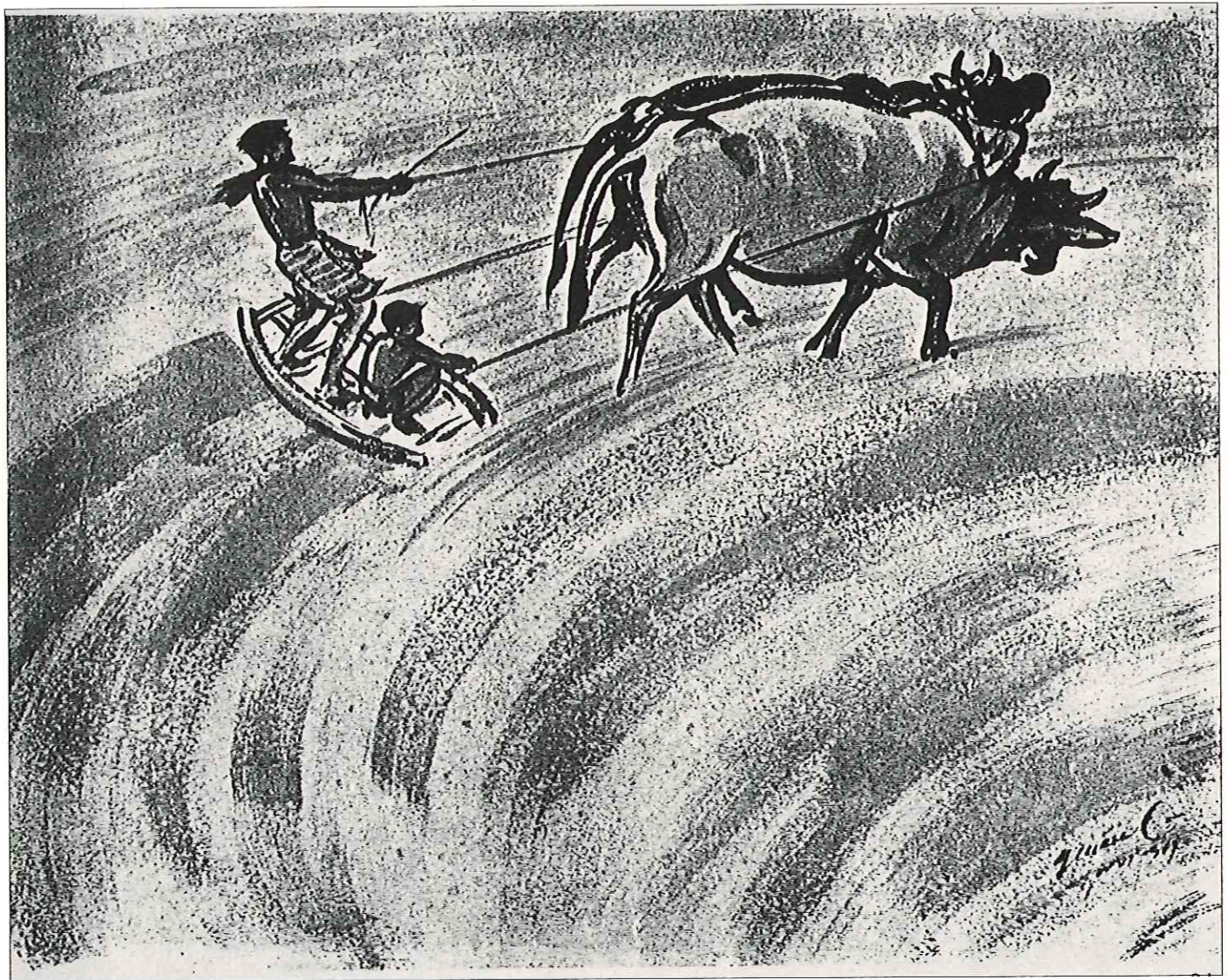
If you can carve on your face
the harsh lines that mark mine,
perhaps you'll get a poem.

How long must I wait before the tree,
the crumbling wall, the old man,
on my knees?
Tell me, how long?

I en rad dikter genom hela författarskapet lyckas det honom att göra just detta: att bli ett med sitt material och ge det liv. En expressionistisk dikt som "This City" förmedlar på några få rader en perfekt bild av huvudstaden Dhaka i evig rörelse med många ansikten som skiftar mellan fattigdom, svält, förbrytelse, uppror, korruption och död å den ena sidan och skönhet, dröm och poesi å den andra, burna av sin energi och sin livsvilja.

Rahmans diktning innehåller många sådana uppräkningsar av människor, ting, situationer, drömmar, vilket är hans sätt att sammantränga så mycket som möjligt i sina dikter av variationsrikedom och det allstades närvarande livet, det vackra och vidriga i ett av världens tätast befolkade länder. "Strike" ställer oss inför en helt annan bild av Dhaka, där all aktivitet har gått i stå på grund av en strejk. Med hjälp av en rad bilder bygger Rahman upp en stämning av upphöjd frid över hela staden, där naturen och konsten kan blomstra och ersätta den vanliga materialismen. Men till sist återvänder ändå skalden till stadens skrämmande tomhet och därmed den politiska verkligheten.

"Mother" är den av hans dikter som är vanligast förekommande i antologier - av goda skäl. Den är nog det bästa exemplet på en dikt, där författarens sammansmältning med ämnet lyckas. Dikten behandlar händelserna i samband med Språkrörelsen (the Language Movement) 1952, då Västpakistan försökte tvinga de bangla-talande östpakistanerna att övergå till Västpakistans nationalspråk urdu. Befolkningen protesterade, och fyra unga studenter mördades vid en protestdemonstration den 21 februari. De blev martyrer, och varje år, när denna dag högtidlighålles, skrivs nya dikter om "Ekushe February" (21 februari), som publiceras i tidningar och tidskrifter. De är fyllda av nationalkänsla, för Språkrörelsen var det första steget på vägen till frigörelse från

Tuschteckning av Zainul Abedin.

banden med Västpakistan, som ekonomiskt utnyttjade den industriellt mindre utvecklade östliga delen av landet.

Dessa dikter är djupt kända om än inte alltid särskilt god poesi. Men de är ett tecken på att det diktas mycket, ty i Bangladesh prioriteras kultur, i synnerhet poesi och musik, högt. Rahman väljer att inte koncentrera sig på sina egna känslor eller på martyrens död; i stället inkluderar han symboliskt hela landet i sin sorg genom att göra modern till en av studenterna till sin huvudperson. Bykvinnan lämnar sitt lugna liv för att söka efter sin försvunne son. Då hon inser att hon förlorat honom, blir hon en som stryker omkring på stadens gator och uttrycker de känslor av protest och omvälvning som hela landet delar. Diktens sista strof lyder:

Today one finds her footprints on the wide city roads
and on the narrow side streets,
on all highways and alleys.
Losing her son, the mother has now mingled the bright
tears of her stricken heart
with resonant slogans.

Shamsur Rahman har i hög grad uppnått sin ställning som betydelsefull kulturpersonlighet på grund av den sociala och politiska medvetenhet han visar i sina dikter. Kabir Chowdhury, som är en känd litteraturkritiker i Bangladesh, kallar honom "nationens samvetes röst". I sina dikter om befrielsekriget 1971,

som ledde till bildandet av Bangladesh, är hans personliga ståndpunkt präglad av motståndsvilja och solidaritet med folket, i det att han nekar att följa de många landsmän som flydde för pakistanerna över gränsen till Indien. (se "No, I shall not go")

I "For You O Liberty" utnyttjade han den teknik vi också har sett i "This City" och "Strike", när han låter många korta glimtar av liv bygga upp mot en mäktig konklusion, som ges i de sista raderna. Han beskriver enskilda öden från hela det krigshärjade Bangladesh, som hålls samman av hoppet om frihet, personifierat och frambesvuret i de sista raderna:

You must come
to this Bengal
O Liberty.

"Olive Leaves" ger en realistisk bild av frihetskämparna, som kämpar och dör för oavhängighet, och som visar vad de tänker på, medan de kämpar: deras hem i byn och deras traditioner. Den följande dikten "Liberty, You Are" är en hyllning till Bangladeshs frihet. Den uppåddar en rad känslomättade nationella symboler, t.ex. Rabindranath Tagore, Nazrul Islam, den 21 februari, Shaheed Minar (det nationella monumentet i Dhaka över martyrererna från Språkrörelsen), de rika skördarna, floderna, faderns bönematta, moderns vita sari, den unga flickans mehdi(henna)-dekorationer.

Shamsur Rahman är klar över att inlevelsen i det ämne han skriver om bara är något tillfälligt, något som försätter honom i

en situation som det i det långa loppet är svårt att leva med. I "Come, Let Us All Today" beskriver han en översvämningskatastrof och dess offer som engagerar honom så mycket att:

In my pocket I carry two dead
village children
From my neck hangs the corpse of a youth.
My finger entwine the hair
of a shy naked dead village bride.

Ändå märker han att han kan gå hem "likgiltig och ensam" efter att ha läst upp ett par dikter i radion för att fortsätta sitt normala liv långt borta från begivenheterna. Det är först om natten som katastrofens fulla vidd överväldigar honom igen. Konfronterad med så mycken tragedi och katastrof är en viss stolthet över att överleva det mest positiva han kan uppnå:

An earthquake is raging,
chaos is come.
But I have not run away.
I am still on my feet
about which I feel a certain pride.

"About a Man" kan läsas som ett självporträtt av diktaren, som visar hans material, inspiration och hållning till att skriva dikt. Här är diktens sista strofer:

Coming back from such tales
into his lonely privacy
a man strips himself naked
again and again.
Sometimes he scratches at the blue sky
and carves a hole in it.
At other times he sees in the clouds
a few dark old graves.
Blades of grass as thick as the hair
on the back of one's hands
shut out the light.
In his dream he sees the rains fall,
sees an agile finger penetrate his skull
like the naked blade of a knife.
In the cells of a man's brain
stretches an endless dusty road called
Remember me.

Tillsammans med andra personliga dikter ger det en bild av en man som är intensivt sysselsatt med sitt samhälle och med vad som sker i världen, en man som håller av sina vänner, konst och musik från både öst och väst, en man som har insett allvaret i diktarens värv.

Rahman skriver de flesta av sina dikter på fri vers, ofta mycket nära vardagsspråket. Klangen är en mycket viktig del av dem, och det är naturligtvis svårt att få med detta i den engelska översättningen, men professor Chowdhury har klarat uppgiften väl. I Bangladesh finns alltjämt en muntlig kultur, där uppläsningar av dikter spelar en viktig roll vid olika offentliga tillställningar, på nationaldagar, studentmöten osv. Man lägger märke till ljud och tonfall; de värderas högt av åhörarna. Diktare och sångare har nu också via tv fått möjligheter att nå en mycket större lyssnarskara, och de utnyttjas flitigare i detta medium än hos oss.

Inger Hastrup

Övers: Göran Frankel

Shamsur Rahman: Giving Daily Battle to the Chameleon Wolf.
Selected Poems of
Shamsur Rahman, ed. Kabir Chowdhury, Bangla Academy, Dhaka
1986.

Litteratur från tredje världen försvinner i den flodvåg av översättningar av framför allt nordamerikansk litteratur som översvämmar den svenska bokmarknaden. Så går vi miste om ett av de viktigaste medlen för att överbrygga klyftan mellan det självtillräckliga Europa och de fattiga u-länderna, skriver Anders Sjöbohm från ett seminarium i Göteborg.

Översättningar till svenska av författare från tredje världens länder är det inte så gott om - särskilt inte när det gäller araber, asiater och svarta afrikaner. I länder som Tyskland, Storbritannien och Frankrike tycks det finnas utrymme för förlagen att satsa på ambitiösa projekt typ "Neue Indische Bibliothek". I Sverige (och de andra skandinaviska länderna) har vi inte ens kommit i närheten av något liknande. Här dominerar översättningarna från de anglosachsiska ländernas litteratur så eftertryckligt att t o m våra egna författare riskerar att förvandlas till en minoritet. Och i det sammanhanget är tredje världen, statistisk sett, helt försumbar. Ynka fyra titlar denna vår, om man får tro Svensk Bokhandel.

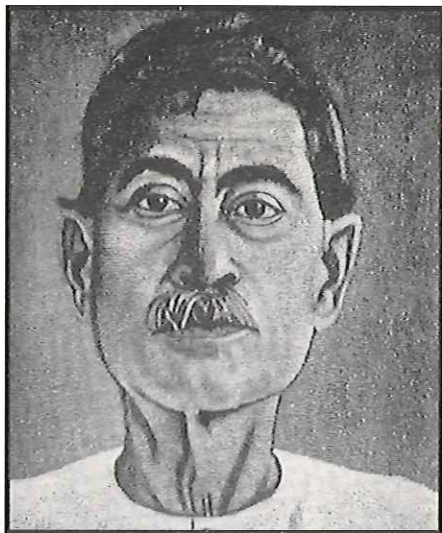
Men egentligen följer vi bara ett globalt mönster. Så publicerades t ex 1984, enligt Unesco, totalt 26.454 litterära översättningar världen över. Av dessa var knappt två tredjedelar, 17.488, från engelska, tyska och franska. Samtidigt kom översättningarna från kinesiska, hindi, bengali och arabiska inte upp i mer än 1 procent (322)! Och då ska man veta att de fyra sistnämnda språken är modersmål för tre gånger så många som de tre förstnämnda. Samt att både Kina och Indien hör till de tio största bokproducenterna i världen.

Vems är felet?

Den lilla rännil som ändå når vårt land säljer dessutom inte alls bra. Nästan inte en enda titel går ihop - trots litteraturstöd och goda recensioner. Bokserien "Tredje Ögat", delvis SIDA-finansierad, fick läggas ner för ett par år sedan. Det ambitiösa arabisk-orienterade Alhambra, med bl a Nobelpristagaren Mahfouz att locka med, hotas av konkurs. (Såvida inte förlagets båda orientaliska kokböcker kan rädda ekonomin ...) Läsarna tycks hellre vilja läsa om hur en amerikansk medelklasskvinna räddar sig och sin dotter undan Irans muslimska fundamentalister; "Inte utan min dotter" har blivit en enastående försäljningssuccé.

Då kan man diskutera om storförlagen

Tredje världens litteratur drunknar i Skandinavien

Premchand, Indiens Gorkij

Erik Stinus, Premchands översättare

sviker sitt ansvar. Om litteraturstödet är för litet eller går till fel ändamål. Om distributionsnätet inte fungerar. Om biblioteken blivit så osthyvlade av politikerna att de inte har råd med annat än det mest efterfrågade. Om översättningarna är för dyra, eftersom man ofta måste vara två när det rör sig om ovanliga språk. Om kritikerna stirrar sig blinda på det exotiska och glömmer det allmänmänskliga. Om läsaren ger upp för lätt. Om massmedia söver oss med sina rapporter om krig och katastrofer. Om Europa blivit ännu mera självtillräckligt sedan Berlinmuren föll och Saddam Hussein skickade in sina soldater i Kuwait ... Ja, man kan ställa hur många frågor som helst och de måste ställas, för efter Operation Ökenstorm är klyftan mellan i-länder och u-länder kanske större än någonsin.

Alla dessa frågor och ännu fler ställdes också på ett seminarium i folkuniversitetets regi, i Göteborg 13-14 april. "Halva världens litteratur" lockade ca 160 deltagare, alla övertygade om att vi behöver skönlitteraturen från de länder som okunnighet och fördomar lägger i skugga. Skönlitteraturen kan brygga broar över kulturklyftan. Och att klyftan finns, var vi själva levande bevis för. Det gick an att höra Stig Hansén tala om bokmarknaden och Olaf Berggren om nygamal europeisk inskränkthet, men de lärorika föredragen om arabisk, turkisk och indisk litteratur var inte alldeles lätta att följa. Indiens litteratur, som skrivs på tjugotre språk och tio olika alfabet, är förkrossande rik och oöverskådlig. Till

råga på allt, fick vi veta av William Smith, kommer många kända bengaliförfattare från samma kast och har därför efternamnet gemensamt. Den invigde bör helst kunna hålla tolv skrivande Chatterjee samt ett antal Banerjee isär. Inte heller namnet Tagore är den store nobelpristagaren från 1913 ensam om

Brahminen och skökan

Också Sydindien har en rik litteratur. Om den berättade Sara Mathai Stinus och ur strömmen av namn och titlar lösgjorde sig en bok som jag förstod att jag en dag bara måste läsa! U.R. Ananthamurthys roman "Samskara" (=återfödelse) är skriven på kannada: en brahmin har levt tillsammans med en prostituerad och lågkastig kvinna. Därför vill ingen annan brahmin begrava honom.

Den moderna hindiromanen skapades nästan ensam av Premchand, Indiens Gorkij, död 1936. Erik Stinus, översättaren, berättade om sin kamp för att överföra honom och andra indier till en levande danska. Indiernas egna översättningar till engelska är ofta dåliga - platta och doftlösa, utan sinne för den rikedom som finns mellan orden. På en kritisk punkt var Stinus själv - han bodde då i Indien - tvungen att skriva hem till sina föräldrar och be dem skicka några av hans barndoms älsklingsböcker! Bara så lyckades han hitta tillbaka till sitt eget språk igen.

En modern hindiroman skulle i teorin

kunna ha 200 miljoner läsare. I praktiken är upplagorna små - vilket ändå kan betyda miljoner - och den breda publiken ganska ointresserad. Hos den är det i stället klassikerna som lever. Vår västerländska traditionslöshet framstår i det sammanhanget som ett fattigdomsbevis.

Något vi till slut diskuterade var om det finns realistiska möjligheterna att främja utgivningen av översättningar av skönlitteratur från Asien, Afrika och Latinamerika. Erfarenheterna visar att eldsjälarna, introduktörer som Per Wästberg i fråga om det svarta Afrika, spelat en avgörande roll. Vagn Plenge som på Förlaget Hjulet lyckats ge ut bl a en roman från Indonesien och en bilderbok för barn från Sri Lanka talade varmt för ett litteratursällskap. Vi enades om ett litet nyhetsbrev som första steg och den som vill veta mer om det och allt annat ska ringa 031/302754 och be att få tala med Håkan Danielsson, mannen som börjat bygga upp ett dataregister över asiatisk litteratur i översättning, och som själv tog initiativ till det viktiga seminariet och till det magnifika kompendium som alla deltagarna utrustades med.

Kanske ska ändå Gunnar Ekelöf, som Erik Stinus citerade, bli sannspädd i diktsamlingen "Färjesång" från 1941, när han skriver:

*"om öster och väster
de två som aldrig ska mötas
och aldrig skiljas,
blott ana varandras närhet
förmimma och följa varandras rörelser
så som människan måste
i hat och kärlek."*

Anders Sjöbohm

Noter:

1 Om *Neue Indische Bibliothek* berättar Håkan Danielsson i *Sydasien* 1988:3.

2 En del av materialet från seminariet, bl a Stig Hanséns föredrag, kommer att återfinnas i *Ordfront Magasin* nr 4 som kommer ut lagom till bok- och biblioteksmässan i höst.

3 En engelsk översättning av romanen *Samskara* finns utgiven på Oxford University Press, New Delhi.

4 "Godan", en roman översatt av Erik Stinus, kom på danska 1960.

Demokratin och Khaled Zia vann valet i Bangladesh

Fria och självständiga val har knappast varit möjliga sedan Bangladesh blev självständigt för 20 år sedan. Makten har rutinmässigt bytt innehavare genom mord, kupper eller bedrägeri. I början av december 1990 var president Ershad - tidigare arméstabschef som tog makten för nio år sedan - tvungen att lämna den efter en två månaders häftig studentprotest, som i tysthet godkändes av både BNP (Bangladesh Nationalist Party) och AL (Awami League), landets två största politiska partier.

Utan att rådfråga sina ministrar överlämnade general Ershad i december 1990 ämbetet till domaren Shahabuddin Ahmed som därmed blev tillförordnad president. Ahmed, en oxfordutbildad jurist och Högsta Domstolens ordförande i Bangladesh, lovade sedan han avlagt presidenteden folket att inom 90 dagar ordna parlamentsval.

Valet genomfördes 27 februari och 90 olika partier deltog, Ershads Jatyo Party medräknat. Ur ett tredjeverldenperspektiv var valet utomordentligt välorganiserat, till synes utan fusk och övervakat av 57 internationella observatörer, främst från samväldesländerna samt Japan och USA.

Tiger i vallokalen

En vallokal i Khulna fick besök av en blodtörstig kunglig bengalisk tiger och på en avlägsen ö blev en man nedskjuten. Men sådant händer dagligen i avlägsna delar av landet.

Valet har ironiskt karakteriserats som en kamp mellan två karismatiska Begums ("äldre damer"), båda i 40-årsåldern och båda med stöd av sin relation till mördade ledare. Sheikh Hasina från sin far Sheikh Mujibur Rahman, Bangladeshs grundare,

och Begum Zia från sin make, soldatpresidenten general Ziaur Rahman, som mördades av rebelsoldater i hamnstaden Chittagong 1981.

Dagen efter valet stod det klart att folket i Bangladesh äntligen fått sin främsta vilja uppfylld, nämligen att rösta. Ledaren för BNP, Begum Zia, vann med en överraskande hög röstövertikt och fick 140 av parlamentets 330 mandat. BNP vann också 28 av de 30 mandat som reserverats för kvinnor - och fick därigenom absolut majoritet i parlamentet.

Begum Zias valseger visar att varje demokrati på den indiska subkontinenten någon gång röstar fram en kvinna till landets främsta post. Bakom hennes häpnads-

väckande seger fanns en utmärkt kampanj under vilken hon med glans begagnade sig av sin avlidne makes ännu populära bild, medan hon ihärdigt friade till ungdomen och effektivt lyckades mobilisera de kvinnliga väljarna, som annars ofta stannar hemma vid spisen i valen. Khaleda Zia kämpade också för en fri marknadsekonomi och för en moderat islamisk livsstil.

Väljarna fann hennes budskap mera tilltalande än Awami Leagues, där man betonade socialism och sekularism. Zia glömde heller inte att påminna väljarna om Sheikh Mujibs misslyckande som statsman, hans oförmåga att bekämpa den utbredda smugglingen, laglösheten och hungern 1974.

Awami League blev valets näst största parti och fick 84 mandat. Sheikh Hasina tvilade aldrig på att hennes parti skulle segra. Hon deltog själv i tre valkretsar men vann bara i en. Valresultatet blev förödmjukande både för henne och hennes parti.

Sheikh Hasina levde i frivillig exil 1976 - 81 i Indien. Indira Gandhi ordnade vistelsen i Delhi och kallade henne "Mera betty" ("min dotter"). Hon återvände 1981 från sin frivilliga exil i Indien för att på ALs begäran leda partiet, som var i trängande behov av en ledare efter Sheikh Mujibs död 1975. Sedan dess har hon i ett decennium varit partiets obestridda ledare.

Med en filkandexamen i bengalisk litteratur vid universitetet i Dacca visade Sheikh Hasina redan i början av 60-talet stort politiskt intresse och deltog i faderns stora offentliga möten. Nu väntas hon försvinna från huvudstadens politiska liv, åtminstone temporärt.

Amerikansk detektivbyrå

F d presidenten general HM Ershad och hans Jatyo Party gjorde ett bra val och fick 35 mandat. Ershad själv, som sitter i husarrest i ett förmöget bostadsområde i Dacca vann alla de fem mandat han kämpade för i sitt hemdistrikt Rangpur.

Efter valet väntar honom nu anklagelser för olaga vapeninnehav och för att ha fört ut miljoner rupier av statsmedel till utländska banker. Bangladeshs nya regering har hyrt en amerikabaserad detektivorganisation "Fair-fax" för att undersöka ryktenas sanningshalt. Om den gladlynte generalen bevisas vara skyldig kan han få livstids fängelse.

I sitt första anförande efter valsegern intog Begum Zia en fast linje mot general Ershad och lovade folket att ge ut en vitbok om generalen och dennes kriminella kumpaner. En lojal oppositionsledare i Ershads parlament har redan arresterats anklagad för mord, smuggling och flera mindre brott.

De muslimska fundamentalisterna

Valets andra vinnare är de muslimska fundamentalisterna Jamat-i-Islami med 20 mandat. Dagen efter valet lovade de att stödja Begum Zias ansträngningar att bilda en regering (BNP måste ha 2/3 av rösterna för en fungerande regering).

1971 motsatte sig Jamat-i-Islami Bangladeshs befrielse och deltog aktivt i Pakistans ockupationsarmé. Många av dess nuvarande ledare bär ansvaret för avrättningar av intellektuella bangladeshare som inte ville underkasta sig Pakistans armé i december samma år. Jamat-i-Islamis oväntat goda valresultat pekar också på ett

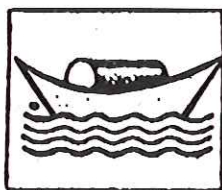
ökat saudiarabiskt inflytande i landet.

Till valets förlorare hör landets vänsterpartier som tillsammans bara fick 17 mandat, trots att den tidigare haft ett starkt stöd bland massorna på landsbygden. Tydligt har kommunismens världsomfattande kollaps påverkat de lokala valjarna.

Premiärministern en hemmafru

Begum Zia var ännu för tio år sedan en ödmjuk hustru till en hederlig krigshjälte, general Ziaur och bjöd dennes kollegor på te eller kaffe. Hon gifte sig redan som 13-åring och hennes formella utbildning avslutades med grundskolan. Senare lärde hon sig dock så mycket engelska att hon nu kan svara utländska journalister på relativt god engelska.

Då hennes man satt vid makten var hon osynlig och skötte hemmet och parets båda söner. En gång följde hon sin make på en statsvisit till Japan. På en privat kvälls-

Awami League
84 mandat

Bangladesh Nationalist Party
168 mandat

promenad i Tokyo ville hon köpa ett par tofflor och lite kosmetika. Men general Zia hade inte pengar på sig och upplyste henne om att önskemålen var alltför lyxbetonade. Händelsen läckte ut till japanska journalister och påföljande dag kom en representant för Toyota Motors till paret med kassar fulla med dyra franska kosmetiska artiklar. Men general Zia vägrade att ta emot dem.

BNP, den politiska organisation som Begum Khaleda Zia nu leder, grundades av general Zia 1978 som ett alternativ till Awami League. Zia samlade runt sig avhoppare från detta parti liksom vänsteranhängare, muslimska fundamentalister och f d arméofficerare. Zia anklagades av många för att ha återupprättat flera Jamat-i-Islami-ledare som sympatiserat med den pakistanska ockupationsarmén och för att ha låtit hänga en krigshjälte från frihetskriget. Många av Zias ministerkolleger ingår nu i Begum Zias regering, bl a överstelöjtnant Mustafizur Rahman som utrikesminister, överstelöjtnant Oli Ahmed som inrikesminister och Safur Rahman som finansminister.

Bangladeshs ekonomi är full av bekymmer. Tillväxten visar en stagnerande ökningstakt och är mycket lägre än den i Indien. Samtidigt ökar folkmängden med 2.4% årligen. Landet är för sin utveckling mycket beroende av hjälp utifrån. Sverige bidrar årligen med 147 miljoner kronor i bistånd. Utlandslån på 9 - 10 miljarder dollar belastar budgeten med årliga räntekostnader på 700 dollar. Det finns som synes inget större manöverutrymme för den nya regimen.

Kort efter det att Khaleda Zia tillträtt posten som premiärminister fick hon ett telegram från president Bush som lyckönskade henne i hennes demokratiska strävanden och gav löften om ökad hjälp till Bangladesh och en viss reduktion av gamla skulder. Kanske hade Ershad detta i tankarna då han sände trupper på 2.300 man till Saudiarabien i början av Gulfkrisen. Den regionala supermakten Japan var inte heller sen med att utlova ökad ekonomisk hjälp till Begum Zias regering

Varthän ?

Av tradition har BNP betraktat den indiska ärelystnaden på subkontinenten med misstänksamhet. Partiet har därför ogillat ALs frieri till hinduer både hemma och i Indien. Begum Zia kommer troligen att inta en hård linje mot Indien i tvisten om delandet av Ganges vatten och då det gäller äganderätten till ön New Moore i Bengaliska viken. Stora naturgasfyndigheter har påträffats i den indiska delstaten Tripura öster om Bangladesh och Indien kan vilja dra en pipeline genom Bangladesh. Det är inte troligt att Bangladesh går med på det utan att kräva något i gengäld. För att förbättra relationen mellan staterna sände Indiens premiärminister Chandra Sekhar sin utrikesminister Muchkund Dubey till Dacca den 31 mars - den förste utländske delegat som besökte Begum.

Fattigdomen är permanent i Bangladesh. Sedan uråldriga tider har landet årligen drabbats av fruktansvärda översvämningar och av tidvattnet från Bengaliska viken. Medelbangladesharen når sällan sin 46e födelsedag. "Existensminimum", den term som världsbankens experter ofta använder för att ange gränsen till fattigdom är i Bangladesh ett dåligt kriterium. Bangladesharen är lycklig om han får ett mål mat om dagen och har ett tygstycke som skyddar nedre delen av hans kropp. Kan detta fria och rättvisa val eller demokratin överhuvud ge honom lite mera mat och ett tygstycke också för kroppens överdel?

Om inte, förblir demokratins mening oförståelig för honom.

Shafiqul Islam
Övers. Göta Erzinkian

En främmande värld frambesvärjs av shamanen Wangchuk

FOTO: ANTOON GEELS

Legitimerad av Gud ...

Antoon Geels, 42 år, är docent i religionspsykologi vid Lunds universitet. Han har bl

a ägnat sig åt den religiösa visionen i Sverige men även gjort resor till Nepal och Indien för att studera shamanismen.

Min fru och jag besökte vid några tillfällen 1987-88 byn Hyangja som ligger några kilometer utanför Pokhara, Nepal. Den grundlades i början av 60-talet med ekonomiskt stöd från Schweiz. Idag bor där ungefär 800 exiltibetaner, de flesta

buddhister. När vädret är klart överväldigas man av Annapurna-bergen, som med sina drygt 8 000 meter erbjuder en majestätisk syn.

Det finns tre shamaner i byn. En av dem är nu gammal och har ägnat mer än ett halvt sekel av sitt liv åt shamanistiska seanser. Oftast rör det sig om att bota sjukdomar, men det kan även handla om att få hjälp vid svåra beslut eller att bli befriad från magiska trollformler. Att möta en tibetansk shaman är att konfronteras med en helt annan definition av verkligheten. Det är en värld bestående av blodtörstiga gudomligheter, demoner och andar, en värld som man i viss mån kan komma i kontakt med och påverka med shamanens hjälp.

Den äldre shamanen heter Karma Wangchuk. Berättelsen om hans kallelse följer ett relativt typiskt mönster. Den unge Wangchuk var en orolig själ. När han var

8-9 år fick han några gånger följa med männen till de salta sjöarna. Men oftast följde han med en tjänare som förde ut djuren på bete. Han fick då i uppgift att vakta fåren. Vid sådana tillfällen kunde han få visioner av karavaner och konstiga djur. Synerna fångade hans intresse till den grad att han tappade kontrollen över djuren. Ibland såg han någonting som liknade en regnbåge. Senare förstod han att regnbågen representerade gudomligheter. Vid andra tillfällen kunde han se dekorerade vargar, som rusade mot djuren. Även om han också såg många andra slags djur upplevde han att vargen på något sätt var hans personliga djur. Med tiden insåg han att gudarna på detta sätt ville presentera honom för de andliga djur som i shamanernas seanser botar sjukdomar genom att suga ut dem ur patienternas kroppar.

Forts. på sid 12

... och av Vetenskapen

Nils Ståhl, 28 år, skånsk läkare under AT-utbildning i

Jämtland. Intresserad av ularsmedicin. Under en månads tjänstgöring på barnsjukhus i Nepal mötte han allt det typiska för "fattigdomens patologi".

1982 besökte jag Nepal som turist och hade alltsedan dess drömt om att få återvända. Tillfället yppade sig hösten 1989, när jag hade ett glapp mellan mina universitetsstudier och AT-tjänstgöring. IFMSA, en internationell sammanslutning av medicinstudenter har ett antal "stipendier" i form av en månads auskultations-tjänstgöring vid olika sjukhus runt om i världen. Nepal har helt nyligen dragits med men har f n bara avtal med Sverige.

Efter månader av ovisshet fick jag ett personligt inbjudningsbrev och damp en månad senare ner i ett fuktigt och varmt Kathmandu, där monsunen firade sina sista triumfer. Två dagar gick innan jag fick tag i brevets avsändare, fann mig tillrätta vid campus och hade blivit presenterad för professor Dixit, klinikchef på Kanthi Children's Hospital, där jag skulle tjänstgöra de kommande fyra veckorna

Alla klassiska ularsproblem finns representerade i Nepal och sätter sin prägel på landets hälsosituation: fattigdom, låg utbildningsnivå, analfabetism, dålig hygien, trångboddhet och hög nativitet utgör tillsammans grunden för en hög spädbarnsdödlighet och en låg medellivslängd. Primärvården är organiserad i ca 800 *healthposts* och ett hundratal landsortssjukhus. Av landets 1 000 läkare tjänstgör tyvärr 800 i Kathmandudalen med endast 5% av landets invånare. Bristfällig utrustning, låga löner och svårigheter att göra fortsatt karriär gör att läkarna kämpar med näbbar och klor för att hålla sig kvar i huvudstaden.

Primärvård är integrerad i studierna, och i utbildningen ingår flera vistelser på landsortssjukhus och *health posts*. Utbildningen är helt västerländskt-biologiskt in-

Underläkarrond: patienten heter Sita, är nio år, väger 11kg och har utbredd tuberkulos

FOTO: NILS STÅHL

riktad, och man använder gärna amerikanska och brittiska läroböcker.

De eventuella medicinska kunskaperna hos landets halva miljon lokala shamaner och *faith healers* har inte gjort något större intryck på de studenter och läkare jag kom i kontakt med. Kunskapsnivån hos studenterna imponerade, även om det ibland kändes egendomligt att diskutera insulinpumpar och magnetresonanstomografi efter att ha gått rond på sjukhuset. De stora problemen löses inte enbart med tekniska, resurskrävande innovationer.

Arbetet på barnsjukhuset började kl 9 och avslutades kl 14, då läkarna gick hem för dagen (eller snarare till sina privata mottagningar, ett nödvändigt extraknäck för att hålla en acceptabel levnadsnivå). Jag följde läkararbetet på barnmedicin i tre veckor och tillbringade min sista vecka på barnkirurgen

De dagliga rutinerna med ronder, in- och utskrivning av patienter, mottagning osv skilde sig inte så mycket från svenska förhållanden. Sjukhusets standard låg dock på en annan nivå; en svensk hygiensjuksköterska hade förmodligen brutit samman.

Kanthi är Nepals enda barnsjukhus och är därför remissinstans för hela landet. 130 bäddar räcker inte långt om man ska lägga in barn på svenska premisser. Man får således prioritera ganska hårt bland de köande mammorna på mottagningen.

Många hade kommit till stan efter flera dagars vandring i bergen och otaliga besök hos lokala shamaner. Hälften av sängplatserna var helt gratis och den andra hälften starkt subventionerade. Mediciner, operationer och röntgenundersökningar fick dock bekostas av föräldrarna. För extremt fattiga kunde man skriva en *charity slip* och få ingreppet utfört utan kostnad. Dessvärre försenade en rad tidskrävande formaliteter det hela och kostade ibland barnens liv.

Ronden gjordes på engelska som också var journalspråket. Patienterna talade nepali, tibetanska eller något annat av de 30 språk som förekommer i landet. Att utföra ett regelrätt arbete som läkare på sådana premisser är inte lätt, och min roll blev att följa med, undersöka barnen, utföra en del punktioner samt komma med diagnos och behandlingsförslag (tyvärr ofta anpassade till svensk sjukvård och föga gångbara i Nepal). Den kliniska skickligheten hos mina nepalesiska kollegor imponerade, men själva kliniken spelar ju en mycket större roll, när man inte har tillgång till alla kemiska analyser och noga måste överväga varje undersökning.

Sjukdomspanoramata uppvisar hela spektrat av den s k fattigdomens patologi; sjukdomar som var vanliga i Sverige för 50 år sedan är ju en realitet i dagens uländer. Bland barnen dominerar infektioner, främst diarréer och luftvägsinfektioner. Spädbarnsdiarré behandlades framgångsrikt med vatten, salt och socker. Salmonella och amöbadyseri var mer komplicerade att behandla. Många barn smittades inne på sjukhuset. Isoleringsrum fanns inte, och ofta delade tio eller flera barn på samma rum.

Lunginflammationer med tuberkulos som komplikation utgjorde nästa stora grupp. Bland övriga infektioner kan nämnas hjärnhinneinflammation, stelkramp, tarmtuberkulos, hjärtsäcksinfektioner och varbölder.

Bland övriga barnsjukdomar fanns hjärtfel, leukemi mm, medan barnastma, allergi och diabetes däremot var extremt sällsynta. I det kirurgiska panoramata dominerade brännskador och infektioner. Frakturer var ofta svårbehandlade då patienterna kom i ett så sent skede att det ofta var för sent att rätta till det hela.

Sammanfattningsvis var det en mycket berikande men också omskakande upplevelse att tjänstgöra som barnläkare i ett land som Nepal. Att vänja sig vid att se barn dö är nog omöjligt, i synnerhet som flertalet hade kunna överleva om man haft lite mer resurser...

Nils Ståhl

Forts. från sid 12: Leg. av gud..

När shamanen kommer till klientens hus börjar han med att bygga upp ett altare, helst på ett bord i närheten av det husaltare som finns i de flesta tibetanska hem. Det är en viktig förberedelse som kräver koncentration. Om en stund kommer gudarna att bjudas till denna plats och därför måste allting vara väl förberett. På altaret placeras bilder av gudomligheter eller stora lamas, offergåvor och ett antal speglar, i vilka shamanen kan se gudarnas ankomst. Efter ca 30 minuters böner och invokationer, den första fasen i seansen, tar Wangchuk på sig den shamandräkt han för några år sedan fick av Dalai Lama. Efter nya böner och invokationer blir shamanen "besatt" av en bestämd gudomlighet - bergsguden Thang-lha - som sedan presenterar sig för de närvarande och i irriterad ton undrar varför han kallats till denna församling. En för ändamålet speciellt utsedd medlare förklarar varför guden kallats.

Patienten, i detta fall en nepalesisk kvinna, tar nu plats framför shamanen och medlaren framlägger problemet. Vi är nu inne i seansens andra fas. Den fortsatta dialogen mellan den besatta shamanen och auditoriet kan sedan innehålla ironiska eller aggressiva övertoner. En stor del av samtalet berör självfallet det aktuella problemet. Den besatte shamanen beskrev sjukdomssymtomen och frågade sedan patienten om de var korrekt uppfattade. Ofast var beskrivningen mycket träffande.

Under den fortsatta seansen visar patienten var hon har ont. Shamanen förbereder sig att suga ut det onda med sitt horn. Han är också noga med att förklara alla föremål han använder, deras symbolik och oerhörda kraft. Han klargör dessutom likt en illusionist att han inte gömt något i ärmarna eller munnen. Och han tillägger: "Ni svartskallar är tvivlande och vrickade, men se noga efter själva!" Därefter pekar han på den slemmiga hårtuss han sugit ut ur patientens kropp. Orsaken är att patienten råkat ut för en besvärjelse av en kvinnlig ond ande. Blodet har successivt förvandlats till fastare materia. Men nu är det onda borta, tack vare Thang-lhas oerhörda makt och kraft.

Religiösa föreskrifter

När patienten var botad gav shamanen ett antal råd. För det första skulle hon under den kommande veckan inte döda några djur. Och om hon behövde några fler medi-

ciner borde hon ta kontakt med någon lama. De flesta råden låg emellertid på det religiösa planet. Patienten fick i uppdrag att sjunga hymner riktade till kvinnliga gudomligheter, att uttala den trefaldiga tillflyktsformeln (Buddha, dharma, sangha) samt att förtrösta på diverse gudar och religiösa ledare, särskilt Dalai Lama. Det är viktigt att vara god buddhist och visa medkänsla för alla levande varelser.

"Ni svartskallar är tvivlande och vrickade, men se noga efter själva!" Därefter pekar han på den slemmiga hårtuss han sugit ut ur patientens kropp.

Efter dessa råd inleddes seansens tredje, avslutande fas, då gudarna skickades tillbaka till sina respektive hemorter. Det förefaller som om de inledande och avslutande avsnitten i seanserna uppvisar relativt stereotypa mönster. Variationerna förekommer i seansens mellersta, botande fas. Det en stund - ca 20-30 minuter - innan alla gudar lämnat altaret och shamanens kropp.

Det hände ofta att shamanen under seansens slutfas vände sig till de närvarande med ett slags politiskt budskap. Innehållet i detta budskap gick i stort ut på att alla skulle förtrösta på Dalai Lama. Guden uttryckte också via shamanen en förhoppning om att Tibet någon gång skulle bli ett fritt land.

Till slut lämnar den besättande guden shamanens kropp via hjässan. Shamanen skakar i hela kroppen och arbetar flitigt med trumman och klockan. Plötsligt upphör allt ljud och efter några korta ryck-

ningar "återvänder" den gamle shamanen, som med sedvanlig lågmäld och mjuk röst leende börjar småprata med de församlade.

Shamaner och psykoterapeuter

Jag tror att de allra flesta människor i Hyangja hade något att berätta om shamanen Wangchuks läkekonst. Jag intervjuade en rad personer och skall nu redogöra för en av dessa intervjuer.

Den gjordes med byns sköterska. Hon var 32 år, hade fått sin utbildning i västerländsk medicin på ett sjukhus i Nepal och arbetade som sköterska i byn sedan 1976. För två år sedan hade hon nästan dagligen besvär med gallen. Hon besökte först en tibetansk läkare som gav henne tibetanska mediciner. Dessa hjälpte inte. Då begav hon sig till sjukhuset i Pokhara, där man tog röntgenbilder och kunde konstatera att hon led av gallsten. Läkaren rekommenderade operation. Hennes moster ansåg emellertid att det var bättre att besöka shamanen Wangchuk och be honom ta ut stenarna. Shamanen utförde sin ritual och tog ut två stenar. Omedelbart därefter kände sköterskan sig mycket bättre. Under de två år som gått, hade hon inte haft några allvarliga besvär.

Det finns undersökningar som visar att shamaner och västerländska psykoterapeuter uppnår ungefär samma resultat när det gäller att bota sina klienter/patienter. Det finns inte utrymme att här spekulera om vad dessa resultat betyder. En gemensam nämnare är att klienten/patienten måste underkasta sig shamanens/terapeutens behandling. En annan likhet är att de bör tro på den ideologi som ligger bakom behandlingen och känna förtroende för shamanen eller terapeuten.

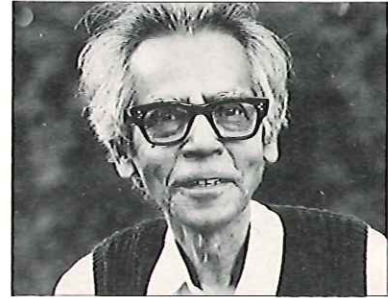
Shamanen får sin legitimation från en gudomlig värld.

Psykoterapeuten får sin från "The American Association for Psychotherapy".

Antoon Geels

För en fylligare presentation se författarens bok "Extatisk religion, ett bidrag till mystikens psykologi" (utg av Teologiska institutionen i Lund i serien "Religio", nr 33, 1990).

Valet - ovisst in i det sista

Calcutta den 20 mars 1991

Ajit Roy

I och med underhusets upplösning till följd av regeringen Chandra Sekhars avgång, är nationen tillbaka på ruta ett. Detta betyder sannolikt ett handlingsförslamat parlament och instabila koalitioner baserade på opportunistiska allianser ännu en gång.

Minoritetsregeringen Chandra Sekhars avgång den 6 mars kom inte som någon överraskning. Den var istället en väntad förkastelse över det fyra månader långa politiska drama som emellanåt tog sig groteska former. Med endast 62 avhoppare från Janata Dal lyckades Chandra Sekhar bli premiärminister efter stöd från kongresspartiet och dess allierade. Styrkan hos det regerande partiet avtog ytterligare sedan talmannen diskvalificerade 8 av de 62 med stöd av anti-avhopparlagen, detta i ett parlament med totalt 512 platser.

Ovanstående utgör bakgrund till det faktum att regeringen utan samvetsförebråelser lät sig dikteras av regissören bakom kulisserna; Rajiv Gandhi. Man avhöll sig inte ens från att försöka manipulera den rättsliga handläggningen av Boforsutredningen tills Högsta Domstolen satte stopp för dylika planer. Vidare avskedade man med kongressens goda minne DMK-regeringen i Tamil Nadu, trots dess överväldigande majoritet i delstatsparlamentet, samt smidde liknande planer för delstatsregeringen i Bihar.

Efter att ha samlat parlamentet för att behandla den årliga budgeten blev Chandra Sekhar tvingad av Rajiv Gandhi att dra tillbaka det ursprungliga budgetförslaget och istället endast lägga fram en finansplan som sträckte sig fram t.o.m. juni. Detta skedde trots protester från hans egen finansminister. Rajivs syfte torde ha varit att försäkra sig om regeringens beroende av fortsatt stöd det andra budgethalvåret. Rajivs agerande utgjorde som vi skall se, en del av en medveten plan.

Som jag påpekat i tidigare krönikor hade Rajivs kongressparti ambivalenta känslor gentemot sin skyddsling - Janata Dal (S) regeringen. Å ena sidan oroad över

att regeringens tillkortakommanden skulle kasta en mörk skugga över dess uppbackare dvs kongresspartiet, å andra sidan rädd för Chandra Sekhars positiva folkliga framtoning och image av "öppen politiker med framåtanda". Stärkt av resultatet från några privata opinionsmätningar och eggad av sitt eget maktbegär kände sig så Rajiv frestad att byta ut marionettregeringen och insätta sig själv i dess ställe. Han hoppades kunna splittra och vinna över delar av såväl Chandra Sekhars Janata Dal (S) som delar av det ursprungliga Janata Dal.

Med detta tänkta scenario framför sig började Rajiv Gandhi att förödmjuka Chandra Sekhar och att utdela små nålstick. En del var försvarliga som i fallet med kritiken av regeringens indirekta krigshjälp till USA genom att tillhandahålla tankningsmöjligheter för krigsflygplan på indiskt territorium. Andra var oförsvarliga som t ex Rajivs resa till Moskva och Teheran bakom ryggen på regeringen. Efter att så ett flertal gånger ha låtit regeringen utstå kritik i ett antal frågor försatte Rajiv den i en prekär situation då kabinetsfråga ställdes på en i och för sig relativt bagatellartad fråga och kongresspartiet drog undan sitt stöd. I denna situation såg Chandra Sekhar inget annat alternativ än att låta regeringen avgå. Detta följdes av flera dagars schackrande av presidenten under vilket Rajiv, trots muntliga försäkringar om motsatsen, försökte tillvälla sig makten med hjälp av utbrytargrupper. När detta visade sig fruktlöst upplöste presidenten parlamentet den 13 mars, utlyste nyval senast den 5 juni samt bad Chandra Sekhar leda en expeditonsminister.

Landet hade aldrig tidigare befunnit sig i en liknande konstitutionell röra.

Nationen går nu allt hastigare mot en rejäl valkonfrontation. Mobiliseringen av skilda partier och sociala krafter tar form och ett triangeldrama är att vänta. Kombatanterna är Kongresspartiet, BJP samt Janata Dal uppbackade av kommunisterna och vänstern.

Respektive sida i denna trekamp hämtar

stöd från ett eller flera regionala partier: Kongresspartiet från AIADMK i Tamil Nadu, BJP från Shiv Sena i Maharashtra och slutligen Janata Dal från DMK i Tamil Nadu och från partier i Andhra Pradesh och Assam.

Huruvida Chandra Sekhars kvarvarande rester av Janata Dal (S) kommer att splittras mellan dessa tre huvudkrafter, eller själva kan bilda en fjärde kraft att räkna med genom att samla folk från de tre ovannämnda, återstår att se.

Det kommer hur som helst att bli ett intensivt hästhandlande under den tid som återstår till valdagen. Utfallet kommer till stor del att bero på de mått och steg som små grupper kommer att göra som exempelvis kretsen kring chefsministern i Gujarat, inflytelserika grupper i stamfolksbältet i norr etc. Några konturer kan dock redan skönjas:

*1. Kongresspartiets förlust av sina traditionella stödtrupper bland muslimer och Dalits (oberörbara).

*2. BJP:s försvagning mandatmässigt då man nu är utlämnad till sin egen styrka och ej kan inhösta mandat på valsamverkan med Janata Dal som var fallet i senaste valet då man trots en blygsam procentuell framgång från 8 till 12 % ändå ökade sina mandat från 2 till 86.

*3. Janata Dal och vänstern kommer att bli oense pga sin respektive hållning till Mandal-kommissionens rekommendationer och sekularism.

*4. De regionala allierade till Janata Dal, särskilt DMK i Tamil Nadu och Telugu Desam i Andhra Pradesh kommer att göra bättre ifrån sig i parlamentsvalet denna gång.

Allt detta kan nu visa sig vara ren spekulation och den illiterate men klipske indiske väljaren kan ha något helt annat på lut i sitt outgrundliga sinne.

Översättning: Thomas Arvidsson

Ett folk i bojor

Miljoner lever som slavar i Pakistan

En kväll 1967 promenerade Ehsan Ullah Khan på gatorna i Lahore, en miljonstad i Pakistans bördiga Indusdal. Han såg en gammal fattig man sitta och gråta på trottoaren. Gick fram och frågade: Baba - farbror - vad står på? Den 80-årige Baba Khulnan berättade då en historia som förändrade medelklassynglingen Ehsan Ullah Khans liv.

Den gamle och hans familj hade blivit såld till en rik man som ägde tegelbruk i närheten av Lahore. Hans två döttrar hade därefter blivit våldtagna och bortförda av den nye ägaren och hans närmaste man. Baba Khulnan hade gått till polisen och blivit bryskt avvisad. Han hade inget kvar att leva för.

Tre dagar senare kom Baba Khulnan tillsammans med några vänner till Ehsan Ullah Khan. De talade länge om hur människorna på tegelbruken runt om i landet lever i slaveri. De köps och säljs som varor mellan de tusentals bruken. De blir miss-handlade, förnedrade och våldtagna. Deras barn tvingas börja arbeta i stället för att gå i skola. På sina håll slås familjerna till och med i bojor när den långa arbetsdagen är slut.

Ehsan Ullah Khan gick till polisen och krävde att de skulle se till att Baba Khulnans döttrar frigavs. Polisen struntade i honom.

Nästa dag återvände han tillsammans med alla sina studentkamrater från universitetet. Och de gav sig inte förrän flickorna var fria.

När Ehsan Ullah Khan dagen därpå kom ut på universitetsgården omringades han av tusentals människor. De ropade: Moses Moses. Det dröjde länge innan han förstod att människorna syftade på den bibliska händelsen då Moses ledde slavarnas uttåg ur Egypten. Ingen "vanlig" människa hade någonsin tidigare brytt sig om tegelbruksslavarna.

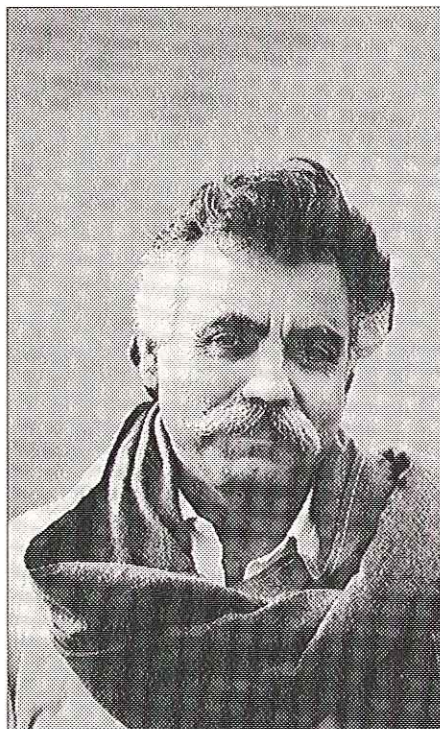
Mötet med dessa människor ledde till att Ehsan Ullah Khan bildade Bhatta Mazdor Muhaz - tegelarbetarfronten. Det visade sig att så gott som alla tegelarbetare

De används faktiskt än i dag på sina håll. Männerna i familjen låses fast i fotbojor under natten för att förhindra flykt.

i Pakistan är livegna. En miljon människor ägs av bruksägaren och förtrycks av hans närmaste man - jamadaren.

Hela 70 procent av tegelarbetarna är

Han blev motarbetad av alla. Till och med fackföreningsrörelsen i Pakistan tyckte det var att spilla krut på en omöjlig uppgift. Men steg för steg har Ehsan Ullah Khans organisation flyttat fram positionerna. Hans mål är nu att slavarbete ska förbjudas i lag.

kristna. De härstammar från de kastlösa som kristnades under det brittiska styret. De har förskjutits av den muslimska majoriteten i Pakistan. Och de kristna församlingarna i landet vill inte kännas vid sina trosfränder. Inte ens av staten har de något stöd att vänta. Tegelarbetarna är nämligen inte registrerade, de får därmed inte rösta. De finns inte.

Utöver en miljon förslavade tegelarbetare, finns det ytterligare minst en miljon fullständigt rättslösa människor som lever i träldom. Man hittar dem som lantarbetare, stenhuggare, mattknytare och fiskare. Många av dem som rullar bidis - fattigmanscigaretten i sydasien - är också livegna. Flyktingströmmen från Afghanistan har spätt på de livegnas skara. Antalet bara växer.

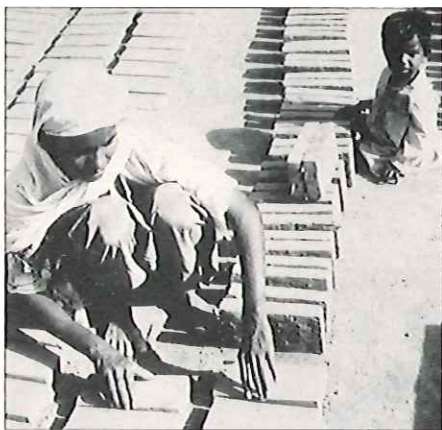
Efter 20 års kamp mot slaveriet vann tegelarbetarfronten en viktig seger. Högsta domstolen förklarade då att tegelarbetarna var "bonded labour", det vill säga ofri arbetskraft. Och att detta inte var förenligt med Pakistans konstitution.

Ehsan Ullah Khan förklarade domen för tegelarbetarna och uppmanade dem att lämna bruken. Det gjorde han i frontens tidskrift där han citerade konstitutionen och domen. Högsta domstolen rasade och anklagade Ehsan Ullah Khan för att ha missbrukat domstolens förtroende! För, att domen skulle tas bokstavligt, det hade domstolen aldrig avsett. Man krävde att han skulle ta tillbaka allt. Ehsan Ullah Khan vägrade.

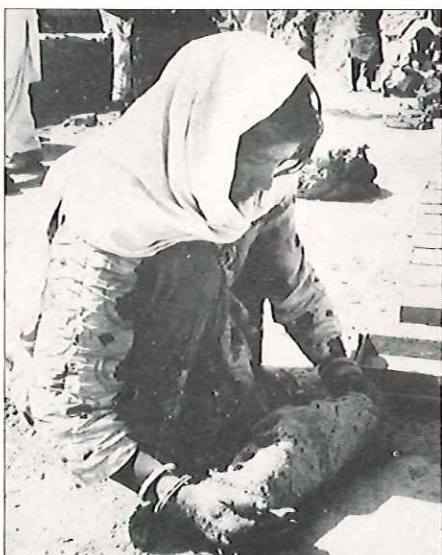
Vid det laget hade kampen mot slaveri väckt uppmärksamhet. Människor ur andra yrkesgrupper kom till Ehsan Ullah Khan. Det ledde till att ytterligare en organisation bildades - Bonded Labour Liberation Front.

Men från myndigheterna kom aldrig något erkännande. De rika familjerna i Pakistan har naturligtvis förankringar ända upp i makttoppen.

Ett par små men talande exempel: par-

Barnen föds in i slaveriet. Någon skolgång har det aldrig varit tal om, förrän Ehsan Ullah Khans organisation började starta skolor.

Det tar tio timmar för fem personer att göra 1 000 stenar. Det ger en gemensam inkomst på cirka 40 kronor.

Så gott som varje större hus i Pakistan är byggd med slavtegel. Sten för sten har formats och bränts av ofria människor i bruken på landsbygden och runt städerna.

FOTO: BEN BUXTON

lamentets talman under Benazir Bhuttos tid tillhör en familj som äger 20 tegelbruk, där män, kvinnor och barn behandlas som slavar. En minister i den nuvarande regeringen kontrollerar 50 tegelbruk.

Det finns ett lagförslag som skulle förbjuda slavarbete. Men det har effektivt lagts på is. Det enda som snabbt kan tvinga fram ett förbud är en stark internationell opinion.

Vad har då Ehsan Ullah Khan och hans organisationer uppnått? Naturligtvis har de som lever gott på slaveriet blivit ursinniga. Ehsan Ullah Khan har blivit fängslad och blivit utsatt för mordförsök. Förhållandena i Pakistan har kommit i ljuset, både inom landet och internationellt.

Men viktigast av allt: organisationerna

har ingjutit självförtroende i massor av nedtrampade människor. 47 skolor har startats där tegelarbetarbarn för första gången får chans till utbildning. Arbetet har också tvingat fram lönehöjningar för tegelarbetarna. En familj på fem personer kan tillverka 1 000 tegelstenar på tio timmar. Det gav tidigare en inkomst på drygt tio kronor. Men hälften av de pengarna tog bruksägaren. Tegelarbetarfronten har lyckats höja lönen till uppemot 40 kronor för 1 000 stenar.

Ehsan Ullah Khan besökte Sverige nyligen, inbjuden av LO i västra Sverige. Han berättar att cirka 3 000 barn mellan fem och åtta år nu går i organisationens skolor. Han betecknar skolprojekten som en av de viktigaste uppgifterna för organisationen.

- Om vi kan ge barnen grundläggande

utbildning, självförtroende och en liten strimma ljus, så kommer de att själva förinta slaveriet.

Det var emellertid inte helt lätt att starta dessa skolor. Naturligtvis blev motståndet hårt från tegelbrukspatronerna. Men också från regeringshåll.

- De ansåg att vi konkurrerade med det statliga undervisningssystemet. Men vi övertygade regeringen att dessa barn inte har någon chans att få undervisning.

- Hur? frågar Ehsan Ullah Khan retoriskt. Jo vi skickade 100 barn till inskrivning i en statlig skola. De nekades inträde.

Lars Andreasson

Så blev möss och elefanter

Jag växte upp i Indien och visste inte vem Kalle Anka, Jan Långben eller Musse Pigg var. Kanske såg vi dem någon gång på bio, men de lämnade inget bestående intryck. Berättelser om djur som betar sig som människor har väl funnits sedan urminnes tider. Indiens egen Disneyvärld finns i en sagosamling som heter *Panchatantra*.

Panchatantra betyder fem böcker. Varje bok innehåller fristående sagoberättelser. Dessa berättelser är mycket gamla, kanske mer än 5 000 år. Förr underhöll de både barn och vuxna. I sagorna kunde man lära sig praktisk livsvisdom. Lärodikter av detta slag är en speciell genre i klassisk indisk litteratur, känd som *Nitishastra*.

Ursprungligen skrevs Panchatantra på sanskrit, ett språk som en gång spelade samma roll i Indien som latin i Europa. Första gången den kom ut på ett europeiskt språk var 1859 (tyska). Förvanskade versioner av berättelser i Panchatantra lär dock ha förekommit i Västerlandets tidigaste tryckta böcker. Redan i Aisopos' fabeldiktning på 500 f Kr finns ett orientaliskt inflytande. Kanske hörde författaren, en frygisk slav, någon gång berättelser från Panchatantra.

Panchatantra är skriven på vers. Ibland blir framställningen långsam och eftertänksam, men för det mesta är sagorna mycket händelserika och spännande. De agerande är vanligen djur med speciella karaktärsdrag. Lejonet är starkt men trögtänkt. Shakalen är slug. Katten är en hycklare. Och så vidare.

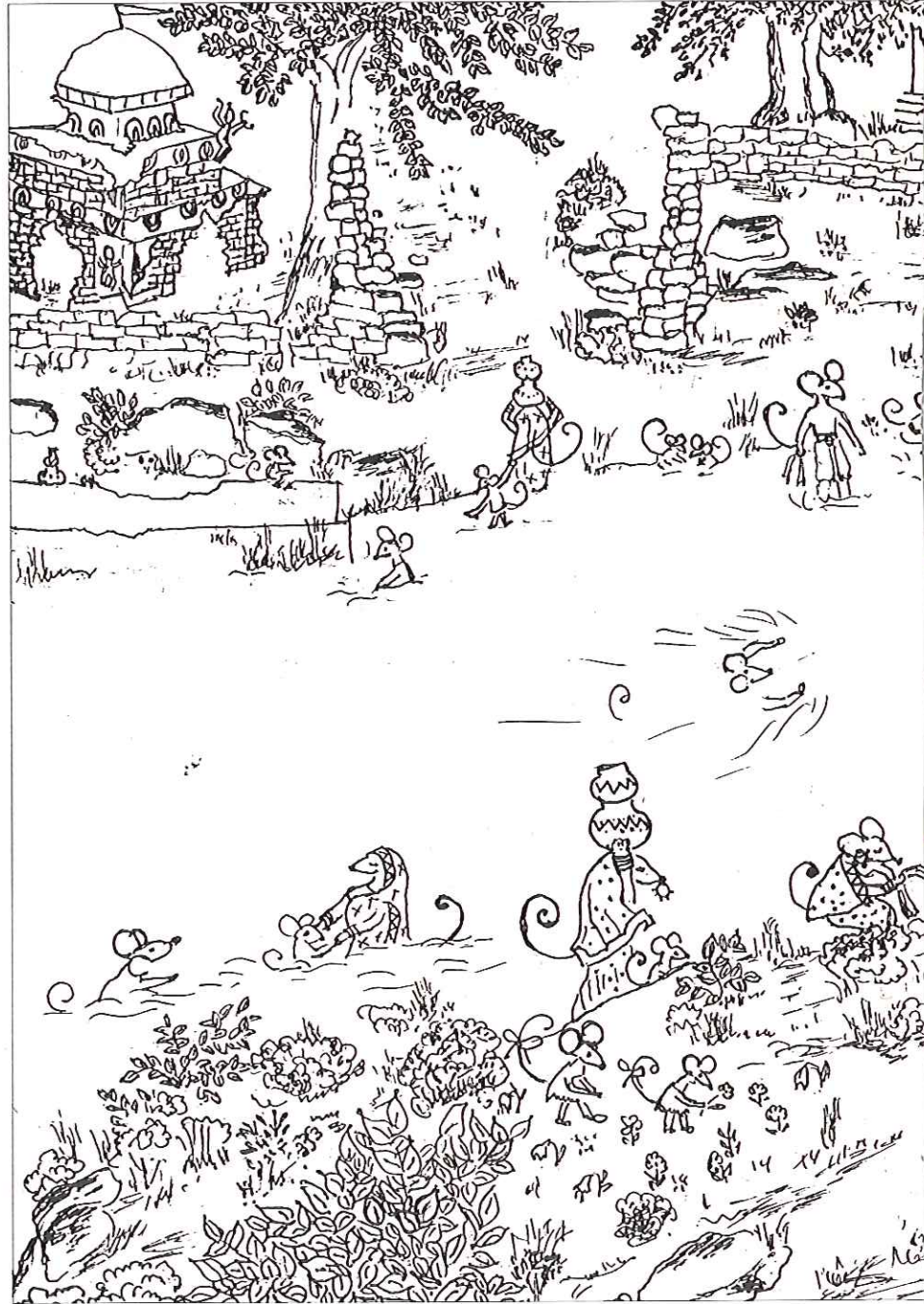
Precis som i Tusen och en natt är ramberättelser vanliga; berättelserna ligger inneslutna i varandra som kinesiska askar. Tonen är dock en annan än i den arabiska sagosamlingen. Panchatantra moraliserar och uppfostrar.

Människans utveckling är temat i Panchatantra; trygghet, välfärd, vänskap och levnadsvisdom hjälper henne att leva lycklig. Inställningen till det materiella är praktisk och rationell. En viss levnadsstandard gör det lättare för den som söker leva ett förnuftigt liv.

Det berättas att Amarshakti var kung av Mahilaropya i Sydindien. Han var en ödmjuk regent som älskade sitt folk, en vis och upplyst människa. Men hans tre söner var bortskämda och dumma. Över detta sörjde han mycket.

Han kallade till sig en 80-årig brahmin som hette Vishnusharma och utnämnde denne till prinsarnas lärare. Och han upplyste honom ärligt om vad det var för fel på sönerna.

Vishnusharma lät sig inte avskräckas. Han lovade på stående fot att om prinsarna inte hade blivit kloka och väluppfostrade inom sex månaders tid, ja då skulle han, pandit Vishnusharma, inte längre ha rätt att bära

sitt namn och sin titel.

Vishnusharma höll sitt löfte. Efter sex månader hade prinsarna kunskaper i såväl etikett som filosofi och uppförde sig mycket väl. Vishnusharmas pedagogiska metod var faktiskt rätt modern: se till att undervisningen är underhållande och engagerande. Vishnusharma nedtecknade själv sagorna och står därför som Panchatantras författare.

Här följer en av min barndoms favoritsagor. Sagan handlar om vänskap mellan de stora och

starka och de små och svaga - nämligen mellan elefanter och möss!

Hur i all världen ska det gå till? undrar ni kanske. Öppna fantasins portar och lyssna.

Det var en gång en tempelstad som låg vid en vacker sjö. Ni förstår, det finns många tempel i dagens Indien, men det fanns ännu fler förr. Folket i tempelstaden var lyckligt. Men tiden gick och så småningom började staden falla sönder tills den blev en ruinhög.

Då lämnade alla djur och människor staden.

goda grannar och vänner

Men mössen stannade kvar bland ruinerna. De byggde ett fredligt samhälle. De firade högtider och bröllop med stora fester. Musbarnen lekte lekte vid floden. Mammorna lagade god mat. Mormor och farmor berättade sagor.

En bit från ruinstaden fanns en skog, och där bodde en elefantkung med sin drottning. Det var en snäll och rättvis kung som alla elefanterna älskade.

En sommar blev det ovanligt varmt. Vattnet i skogen torkade ut. Det kom inget regn.

Elefanterna hade inget dricksvatten och led mycket. Då upptäckte de den vackra sjön vid ruinstaden. Elefanterna rusade genom ruinerna mot sjön. För mössen var det en katastrof. De sprang för livet. Hundratals blev ihjältrampade. Tusentals skadades. Ruinstaden såg ut som ett stort slagfält.

Ett mörkt moln av sorg lade sig över ruinstaden. Sedan elefanterna hade passerat, dök mössen snabbt fram igen för att vårda de skadade och ta hand om de döda. Staden fylldes av

sjuksängar. Alla var ledsna. De chockade och sörjande blev väl omhändertagna.

När sorgen hade lagt sig något, samlades mössen till rådslag under ett träd utanför staden. Man diskuterade elefanternas invasion. Gamla och unga kom överens om att elefantkungen måste underrättas om deras öde.

Hur skulle det gå till? Alla såg bekymrade ut. Några modiga frivilliga anmälde sig. De skulle bege sig till elefantriket och berätta om katastrofen.

De packade matsäcken för långfärd. Alla välsignade dem och önskade dem lycka till. Fruar och mammor grät och rådde dem att vara försiktiga i skogen, där det finns många faror.

Det tog flera dagar att komma till elefantriket, och de var mycket trötta. Elefantkungen satt på sin tron och höll morgonkonferens. Mössen steg fram, hälsade artigt och inledde sin berättelse med "Ers Majestät".

Kungen upprördes, när han hörde vad som hade hänt. Han kände sorg och medlidande. Han lovade att något sådant aldrig mer skulle upprepas. Mössen skulle leva i fred.

En dag utbröt krig mellan två människokungar. Den ena kungen behövde fler elefanter till sin armé. Hans soldater tågade ut i djungeln och grävde fallgropar för att fånga elefanterna.

Flera elefanter gick i fällan. Själve elefantkungen hamnade i en grop. Soldaterna lämnade kvar elefanterna i djungeln under natten, sedan de bundit dem med tjocka rep vid de kraftigaste träden.

Drottningen och hennes hov smög sig till kungen och började gråta. Hur skulle de staccars elefantdamerna befria fångarna?

Då kom kungen att tänka på sina vänner mössen. Han tröstade drottningen och bad henne skynda sig till mössen och berätta vad som hade hänt. Drottningen gav sig genast iväg till ruinstaden och berättade allt. Tusen och åter tusen möss följde med henne till fångarna. De klättrade överallt och gnagde sönder repen med sina vassa tänder.

Nu ställde de befriade elefanterna till med en stor tackfest. Oräknliga möss i festklädsel kom till elefantriket för att fira vänskapen mellan elefanter och möss. Elefantkungen hälsade alla välkomna i ett tal som inleddes med orden "vi är alla vänner och gläds åt att vi kan hjälpa varandra".

Alla hurrade. Vilken fest det blev! Massor av mat och dryck, musik och dans!

Vad kan man lära sig av detta? Jo:

Ha små och stora vänner
på alla håll och kanter.
Hjälplösa är även stora elefanter
som denna regel inte känner.

**Text och teckning:
Amala Frankel**

Missionären och pumpen

tysta stordåd i det indiska vattenprogrammet

I tysthet har den indiska administrationen löst en stor del av dricksvattenproblemen på den indiska landsbygden. Därmed har den motbevisat myten om sin egen ineffektivitet, och bottenlösa korrupktion. Svenskt bistånd har bidragit till framstegen; och en svensk missionär har spelat en anonym nyckelroll, rapporterar Göran Djurfeldt.

Ingen annan svensk lär ha påverkat Indiens utveckling så mycket som missionären Oscar Carlsson. Så värst många själar har han kanske inte omvänt - för det är svårt i Indien - men han har satt sitt personliga avtryck i minst 150.000 byar. Ändå är Oscar Carlsson ingen världskändis, och de spår han har satt är anonyma.

Alla som besökt Indien de senaste åren har sett de handdrivna pumparna. De förser både byar på landet och slumområden i städerna med dricksvatten. Pumparna är Oscars verk. Det är han som har konstruerat prototypen till dem.

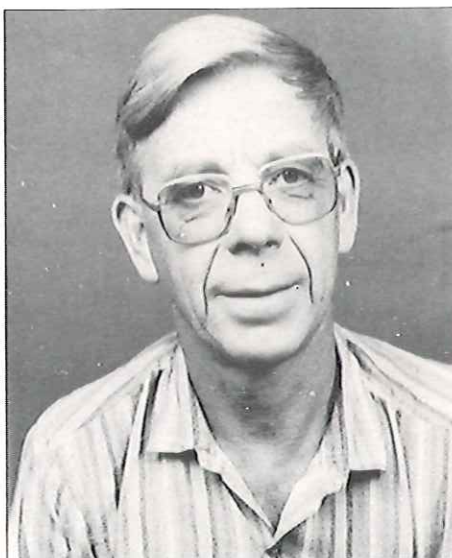
Oscar driver en organisation som han kallar Sholapur Well Service. I Sholapur kan man bese diverse uppfinningar, som Oscar tänkt sig kunna lösa de indiska byarnas problem. Men ingen av hans soldrivna manicker har fått så stort genomslag som India Mark II, som Oscars pump officiellt kallas.

Dessa plåtschabrak till pumpar finns överallt längs vägarna, och i byarna. De är en del av det moderna Indien. Långa köer av kvinnoringlar sig undertorr tiden till de pumpar som inte sinat. De vackra gamla mässingskärnen är ofta utbytta mot grälla imitationer i plast - gröna, gula och blåa plastkrukor tävlar med färgerna i saris och klänningar. De späda kvinnorna får lägga hela kroppstyngden på det långa handtaget för att uppnå rätt hävstångseffekt, och få vattnet att strila ur plåtröret.

Pumparna fungerar

Oscars avtryck i plåt i detta moderna Indien är alltså anonymt; ändå föreställer jag mig att han är ganska nöjd. Det är inget tvivel om att missionärens gärning haft effekt, fast kanske inte den han tänkte sig när han begav sig till det hedniska landet.

India Mark II är avsedd för djupa brunar. När kvinnorna lägger sin spensliga

Missionären Oscar Carlsson, konstruerade India Mark II

tyngd på hävstången lyfter de en vattenpelare som kan vara flera tiotals meter djup. Man måste borra djupt för att stöta på vatten i många delar av Indien, där storbönderna pumpar upp massor av vatten till jordbruket, och där de gamla dricksvattenbrunnarna ofta sinar om sommaren. Det har gjorts slumpmässiga kontroller av India Mark II över hela landet. Den senaste visade att 95 procent fungerade. Det är imponerande, speciellt när man tänker på att pumparna är igång hela dagarna. Pumpen är med andra ord precis så stabil och stryktålig som Oscar tänkt den. Enligt en annan undersökning är i genomsnitt 380 personer beroende av varje pump, och de får 27 liter per person och dag. Det är ungefär vad som ryms i cisternen på en gammaldags vattenklosett, och vad de flesta indier får nöja sig med. Ändå är 27 liter, mestadels rent och bakteriefritt vatten, en oändligt förbättring jämfört med hur det var innan

Meterlånga maskar.

Ingen har kunnat belägga den exakta effekten av 10.000-tals handpumpar på hälsoläget i Indien, men den måste vara betydande, eftersom vattenburna sjukdomar är så vanliga. Tidigare var sjukdomar beroende av under- och felnäring viktigare, men eftersom näringssituationen förbättrats under de sista 20 åren, anses de vattenburna sjukdomarna nu som störst. Till de vattenburna dödshoten hör diarréer, som står för stora delar av dödligheten bland barn under fem år. Vattenburna är också de inälvsmaskar, som en stor del av befolkningen bär på.

Guineaworm är en sådan inälvsparasit, som i värsta fall kan åstadkomma livslångt handikapp. Guinea-masken är den enda sjukdom som helt och hållet och enbart beror på dricksvatten och vattenvanor. Parasiten växer inuti kroppen och kan bli upp till en meter lång. När den är köns mogen, söker den sig ut till huden. Det börjar klia, och patienten drivs till vatten, eftersom vatten lindrar klådan. När den sjuke stiger ner i vattnet, spyr masken ut sina ägg. En liten snäcka är nästa led i kedjan; den äter maskäggen, och inuti snäckan väntar de så på sitt nästa liv. Maskens reinkarnation kommer när någon dricker det infekterade vattnet, och får i sig snäckorna. I tarmen utvecklas sedan masken, tills den söker sig ut genom tarmväggen och in i kroppen igen.

'Omvändelse' av brunnarna

Guineaworm är mest spridd i ett område i centrala Indien, som täcker delar av Madhya Pradesh, Rajasthan, Maharashtra och Gujarat. Det är bergiga, skogrika områden, glest bebodda av fattiga s.k. stamfolk. Här är den traditionella vattentäkten en brunn, som man klättrar ner i. Dessa trappbrunnar måste bort om man vill utrota guinea-masken. Indien har

satt som mål att bli fritt från guinea-mask år 1992. Det kommer man inte att klara av, men antalet fall sjunker, och det är inte omöjligt att 1995 kan bli det första året utan några fall av guinea-mask. Strategin för att bekämpa masken är just handpumpar samt 'conversion', dvs. 'omvändelse' av trappbrunnarna. Som man kanske kan gissa handlar det inte om 'omvändelse' i missonärens mening, utan om att helt enkelt ta bort möjligheten att gå ner i trappbrunnarna, och därmed bryta maskens fortplantningscykel.

Fortfarande är brunsvatten det vanligaste i Indiens byar. Många föredrar brunsvatten men en växande andel dricksvatten kommer från pumparna. Detta vatten är relativt rent, och bör ha en ansenlig inverkan, inte bara på förekomsten av guinea-mask, utan på hela folkhälsan. Dödligheten och sjukligheten sjunker - Oscar Carlssons pump har del i förtjäns- ten.

Ingenjörer emellan klagar man annars över att pumpen är långt ifrån perfekt. En stor svaghet är verktygen. Pumpmekanikerna behöver en låda som väger 60 kilo, när de ska rycka ut och laga en trasig pump. Eftersom verktygen ska transporteras, ofta per cykel och på eländiga vägar, skapar det problem, speciellt för de kvinnliga mekaniker som nu utbildas på olika håll. Därför hoppas man mycket på den förbättring av India Mark II, som nu introduceras. Det är den tredje generationen av Oscars pump, som också fått hedersnamnet 'Village Level Operation and Management Pump'. Med 'VLOM-pumpen' ska verktygssatsen bli mindre och lättare, och underhållet ska kunna ske lokalt, nära användarna.

Liksom Oscar Carlsson verkat i tysthet, har hela det indiska dricksvattenprogrammet i tysthet genomfört stor- dåd. År 1985 klassificerades 162.000 byar som 'problem-byar'. De hade ingen ordentlig dricksvattentäkt. Sedan dess har 95 procent av dessa byar fått minst en hand- pump, oftast av märket India Mark II. Ännu har inte målet, att det ska finnas en pump per 250 innevånare, och 40 liter vatten per person, uppnåtts. Men man har klarat vad många ansåg omöjligt för bara fem år sedan, och den indiska regeringen har till och med höjt ribban. I den sista femårsplanen sattes målet till en pump per 150 innevånare. Det kräver att takten i borrhingsprogrammet höjs ytterligare under de kommande åren.

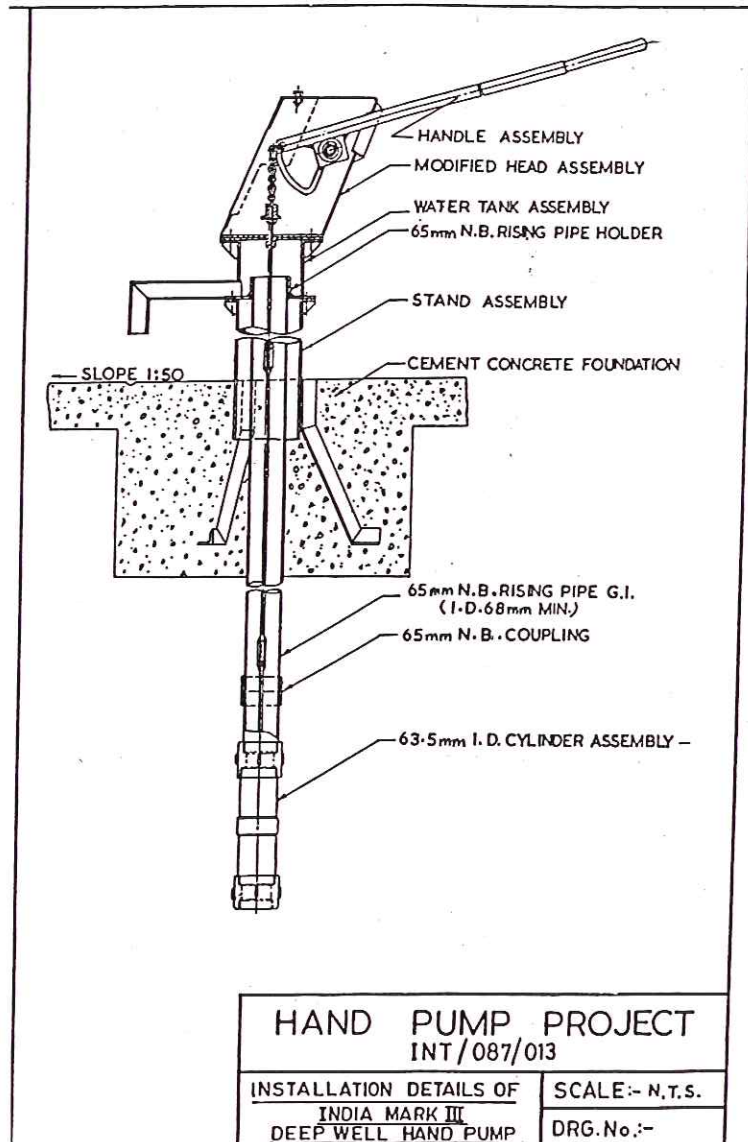
Stinkande pölar

När man löser ett problem, skapar man ofta ett annat. I det indiska dricksvattens- programmet är plattformarna runt pum- parna ett tillskapat problem. En riktigt in- stallerad pump ska ha en fullständigt tät

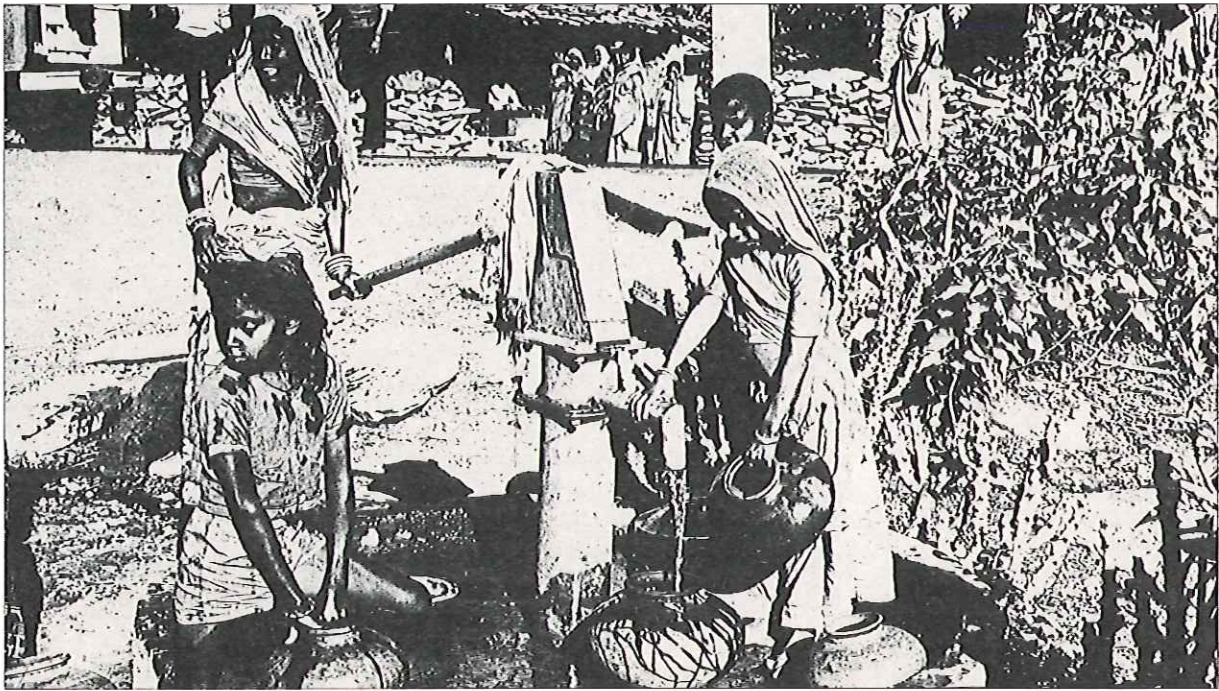

Den traditionella vattentäkten: en brunn som man stiger ner i

FOTO: BRÖR KARLSSON

Konstruktionsritning till India Mark II

India Mark II ger säkrare vatten än de traditionella vattentäkterna

FOTO: BROR KARLSSON

plattform, så att smutsigt vatten inte kan rinna ner i vattentäkten. Den ska också ha ett ordentligt avlopp, så att smutsvattnet inte blir stående i en pöl runt brunnen. Undersökningarna visar att endast 23 procent av brunnarna har ordentliga plattformar och godkänt avlopp. Stillastående vatten runt brunnen är ett hälsoproblem - i värsta fall skapar det lika mycket ohälsa som det man eliminerat genom att borra brunnen. Under de kommande åren kommer man förhoppningsvis att lägga stor vikt vid pumparnas omgivning.

Är du en genomsnittlig svensk skattebetalare, har du de senaste åren bidragit med en eller par tiotus till att lösa - eller i varje fall klart minska - dricksvattenproblemen på Indiens landsbygd. Det brunnborrningsprogram där Oscars Carlssons pump spelar en så central roll drivs nämligen av den indiska regeringen i samarbete med UNICEF, FN:s kvinno- och barnfond. UNICEF:s program finansieras i sin tur till stora delar av vårt svenska SIDA. Också detta är relativt okänt i Sverige. SIDA visar hellre upp sina egenhändigt drivna projekt.

UNICEF har haft stort inflytande på det indiska vattenprogrammet. UNICEF importerade hydrauliska brunnborrningsaggregat till Indien - många av märket Atlas Copco. Jag såg ett av dessa första generationens aggregat i Gwalior nyligen. Mitt i en gatukorsning i Maharajans av Gwalior gamla huvudstad höll man på att borra sig ned, för att ansluta en ny brunn till stadens dricksvattensnät. John Olof Johansson från SIDA, som var med när aggregatet kom till Indien i början av 70-talet, kunde intyga att det fortfarande är i utmärkt skick, trots 20 års tjänstgöring.

Beroendet minskar

UNICEF hade också ett finger med när teknologin blev 'indisk' - Atlas Copco med flera företag tillverkar nu sina aggregat i Indien. Endast specialiserad utrustning importeraras, och det sker hela tiden en inhemsk teknologisk utveckling. Det bästa tecknet på att Indiens beroende av utländsk bormningsteknologi minskat, är att indiska aggregat och pumpar nu exporteras till andra u-länder. I Uganda finns också India Mark II, men där är kopplingen till Oscar Carlsson ännu mera bortsuddad. Där kallas pumpen 'Uganda II'!

UNICEF driver också ett projekt i Rajasthan, kallat SWACH, som också finansieras av SIDA. Där har man gått i spetsen för att utrota guinea-masken. Det var SWACH som uppnådde internationellt erkännande för den metod för att dra ut guinea-mask som utvecklats av ayurveda-läkare. Betalda av UNICEF har några av dessa traditionella indiska läkare flugits till Nigeria för att lära afrikanska 'medicinmän' att ta ut guinea-mask.

Själv tror jag att UNICEF haft mer framgång än ett SIDA-drivet projekt någonsin hade kunnat få. UNICEF lyckas arbeta effektivt tillsammans med den indiska administrationen. Kanske när man längre därför att man har en blandad personal med många indier och andra asiater bland de anställda. Nyckelpersonerna är i så fall inte de högt betalda utländska experterna, utan de inhemska. De senare spelar rollen av mellanhänder, i ordets bästa mening. De känner det indiska samhället; de har alla kontakter. I kraft av sin anställning i en internationell organisation, står de delvis fria från konformitetrycket i sitt

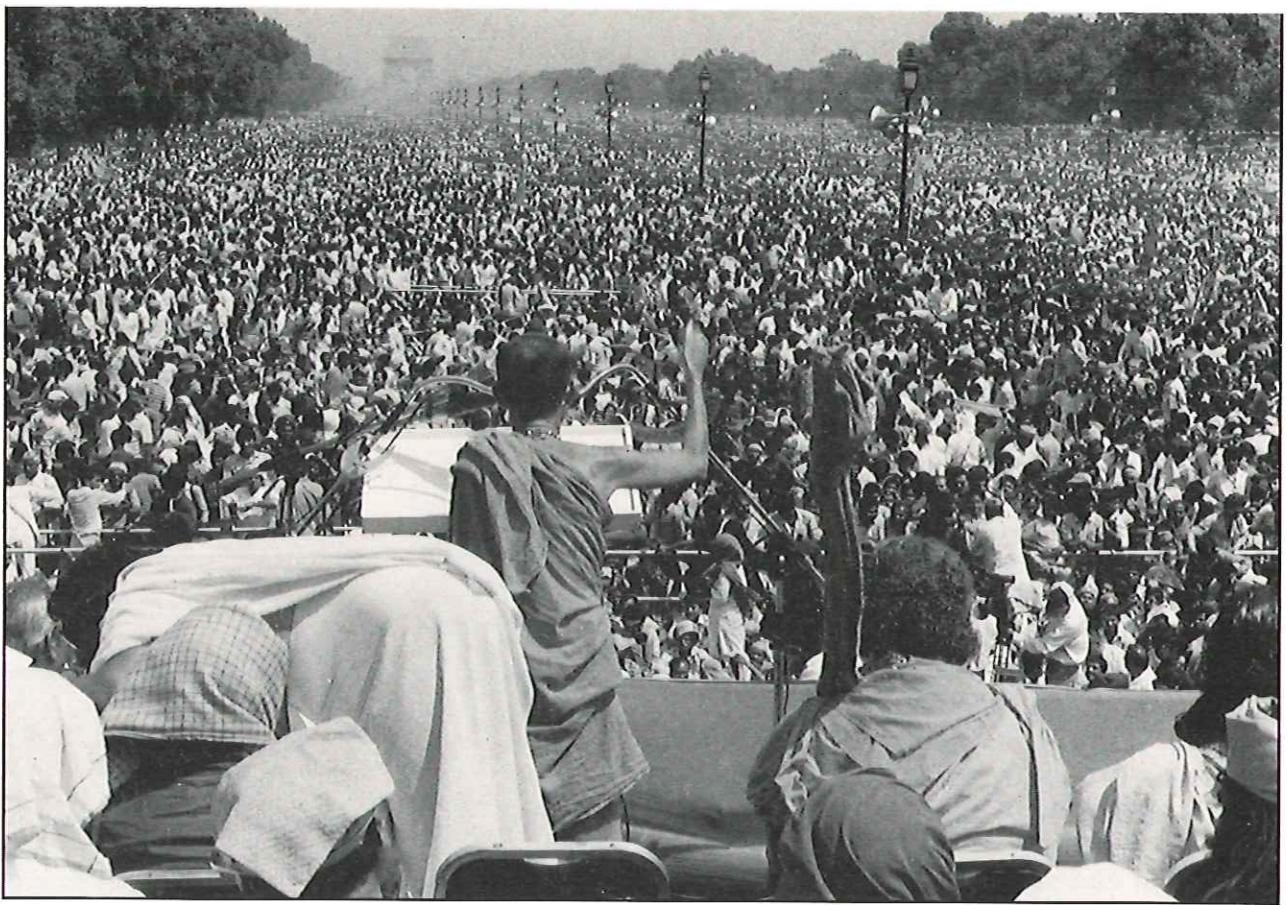
eget samhälle. Denna mellanställning tror jag ger dem en unik möjlighet att arbeta effektivt. Det är genom dessa 'mellanhänder' som de utländska experterna i UNICEF uppnår långt större genomslag, än vad deras kollegor i utländskt drivna projekt kan drömma om att göra.

Myten om korruptionen

I sista hand är India Mark II och dess genombrott naturligtvis inte Oscar Carlssons personliga förtjänst. Han är bara ett led i kedjan, där den viktigaste länken kanske är den indiska administrationen. Brunnborrningsprogrammet ligger under PHED, Public Health Engineering Department. Dess prestationer visar att myten om den alltomfattande korruptionen och den botenlösa ineffektiviteten i den indiska administrationen är - just en myt! Inte bara i utlandet, utan också i Indien självt lever denna självförnekande myt - vi kan inget, vi är alldeles för korruperade och alldeles för lata, för att klara av vår egen utveckling. India Mark II är därför ett monument - ett bevis för att myten är falsk. Att ha fått medverka med några skattetioler till detta stordåd är en förmån.

Göran Djurfeldt

Författaren är sociolog och har som konsult till SIDA fått inblick i UNICEF:s vattenprogram i Indien

Sri Ram! En ansenlig del av den indiska valmanskåren besvarade den parollen i New Delhi den 4 april.

Största mötet sedan 1947

New Delhi den 4 april
Ännu under förmiddagen kör bussarna in mot centrum. Upphetsade demonstranter från hela landet svänger med de saffransgula flaggorna och banderollerna. "Sri Ram!" ropar dom. Guden Ram är helig.

Den hindutrogna Bharatiya Janata Party, BJP ("Indiska Folkpartiet") har kallat till möte denna torsdag tillsammans med det hindu-ideologiska avantgardet i Vishva Hindu Parishad. Och äntligen har man fått den samlande fråga man kan gå till val med. Guden Ram ska få sitt tempel i Ayodhya i östra Uttar Pradesh. Muslimerna får finna sig i att deras moske tas bort - för någon riktig moske är det ju inte och förresten byggdes den en gång i tiden på ruinerna av ett hindutempel till ära av guden Rams födelseplats...

Det är ännu bara förmiddag men Raj Path, den träd- och gräsmattkantade paradgata som går mellan regeringssekretariatet och triumfbågen India Gate, är packad av väldiga människomassor. Förtalare eldar massorna från höga tribunen med jättebilderna av den kraftfulle Ram med pilbåge och höftskynke. Tribunen är fylld av hedersgäster och pressfolk. Då och då

när golvet börjar svaja så jagas nåt tjugotal ner därifrån.

Nedanför tribunen längst fram ett femtiotal stolsrader med sadhus, heliga män från hela landet. Deras hårkreationer, eldgafflar, ansiktsmålningar och kläden i alla nyanser av orange drar blickarna till dem. Bakom dem ett folkhav så långt ögat når försedda med en lika oändlig rad högtalare i lyktstolparna bortöver. 1,5 miljoner mötesdeltagare enligt flera bedömare. Det största mötet sen kriget.

-Det är inte vårt fel att det blir bråk mellan hinduer och muslimer i Indien; Vi står inte för hindufundamentalismen men väl för den sanna sekularismen; Vårt tempel är en nationell angelägenhet, säger talare efter talare. Och publiken hänger med i den 37-gradiga värmen ända fram till fyratiden på eftermiddagen då huvudtalaren, BJPs portalfigur och premiärministerkandidaten L K Advani stiger fram till mikrofonflocken. Jublet stiger mäktigt från folkhavet.

-Detta historiska möte skrämmar våra motståndare, dom som med sin falska sekularism ägnat sig åt att ge eftergifter åt minoriteterna på den hinduiska majoritetens bekostnad, säger Advani. Och vad gäller Ayodhya så har där alltid funnits ett tempel och nu ska vi renovera det!

Bifallen från folkhaven tycks aldrig ta

slut.

Så har hinduväckelsen fått sin tydliga och tacksamma fråga att gå till val med. I förra valet (1989) gick man från två till 86 mandat i underhuset. Nu känner BJP vinder i ryggen och man är säkra på att de drygt elva procent man fick av rösterna då kommer att öka kraftigt.

För BJP talar den tydliga ideologiska profilen, den välorganiserade partiapparatens och det faktum att det är det enda av de större partierna som inte regerat landet. Dessutom är LK Advani obefläckad av senare års mutskandaler och han är en stark och profilerad personlighet.

Mot BJP talar det att man inte längre har något annat parti att liera sig med, vilket gör det svårt att få majoritet i parlamentet. Den hinduiska fundamentalismen och de ständiga bråken med muslimerna skrämmar inte bara minoriteterna utan också många hinduer. Dessutom har det en gång medelklassdominerade och urbana BJP infiltrerats av stora okontrollerbara lumpement.

Men faktum är att ett tempelbygge kan avgöra ett val där över en halv miljard människor är röstberättigade. I månads-skiftet maj/juni (dvs när ni läser denna upplaga av Sydasiens) vet vi..

Thomas Bibin

'Lavkaste og kasteløse forener eder'

Ram Vilas Paswan blev kendt langt uden for Indiens grænser sidste efterår. I tiden op til V.P.Singh regeringens beslutning om at implementere dele af Mandalkommissionens anbefalinger og i de stormfulde måneder, der fulgte, blev han V.P.Singhs mest synlige minister. Han viste sig stadig hyppigere i de indiske medier enten som hovedtaler ved en lang række proreservation-rallies - iklædt hvid kurta og jubba - eller ved V.P. Singhs side ved forskellige lejligheder.

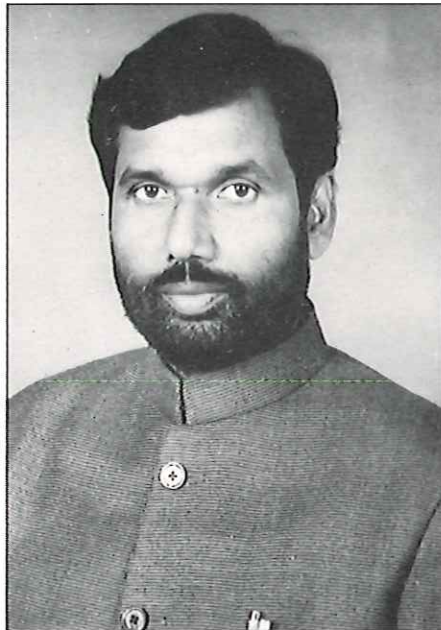
Efter Singhregeringens fald har han fastholdt sin position som V.P.Singhs højre hånd. Det er ikke mindst hans fortjeneste, at der på Janata Dals partikongres i Puri i februar 91, blev fremført forslag om at 60% af partiposterne fremover skulle reserveres til repræsentanter fra kasteløse og lavere kaster.

I de endeløse rækker af debatindlæg for og imod et udvidet reservationssystem hører hans udtalelser til de mest markante og hyppigst citerede. F.eks. udtalte han til India Abroad: "Hvordan kan Rajiv Gandhi blive ved med at tale om kvalifikationer. Hvis kvalifikationer var det eneste kriterium, var han aldrig blevet premierminister"

Jeg mødte Paswan få dage før jul i haven bag hans ministerbolig. To maskingeværklædte betjente holdt vagt ved indgangen og forkontorerne var fyldt med unge, simpelt klædte partidrenge fra Bihar. Stemningen var uventet stilfærdig og afslappet - når påtænkes Paswans medieimage som pågående og aggressiv politiker og de stakkevis af trusselsbreve han har modtaget.

Hans svar på, hvorfor han stadig opholdt sig i ministerboligen, halvanden måned efter at han var gået som minister: "Den slags udskiftninger tager som regel 3-4 måneder. Til den tid er jeg igen minister".

Nedenfor har jeg samlet nogle af de vigtigste svar fra det ca. halvanden time lange interview.

RAM VILAS PASWAN: "De kasteløse og de lavere kaster vil overtage ledelsen af dette land - i min levetid".

"Er der sket forbedringer i de kasteløses situation siden Indien blev uafhængigt?"

"Der er ikke sket nogen videre forbedringer. De eneste forbedringer, der har fundet sted, er sket via reservationspolitikken. Den indiske grundlov reserverede 22 1/2% af offentlige stillinger på alle niveauer til kasteløse og stammer (svarende til deres andel af befolkningen).

De kasteløses leder Dr Ambedkar forestillede sig dengang, at målet ville være nået i løbet af 10 år. I dag er der stadigvæk højst 9% kasteløse og stammer i den øverste gruppe af embedsmænd. De enorme summer, der har været afsat til økonomiske forbedringer for de kasteløse i de sidste 3 femårsplaner - ialt 160.000 mill rupees - er enten ikke blevet brugt eller er endt i de forkerte lommer."

"Men i Sydindien har jeg set mange eksempler på forbedringer: tildeling af jord til de jordløse og statsstøtte til opførelse af huse. Mange kasteløse har fået uddannelse, urørlighed praktiseres sjældent, og de kasteløses naturlige arbejde med at bære menneskeeks-kremitter bort i kurve er blevet forbudt."

"For det første er de fleste af disse forbedringer generelle og har ikke relativt set forbedret de kasteløses position. For det andet er der forskel på Nord- og Sydindien. Den sociale revolution er mere udbredt i Syd, og den sociale bevidsthed større end i Nord. I Syd har velfærdsprogrammerne for de fattige har været mere effektive, og de kasteløse og lavere kaster er i højere grad repræsenteret i magtstrukturen. Embedsmænd, der selv er kasteløse er mere interesseret i at gennemføre programmer for de kasteløse. Det viser, hvor vigtigt det er at reservere stillinger til dem."

Fremskridt for de rige

"Det bliver tit påstået, at det kun er eliten: de rigeste og de mest veluddannede, der har gavn af reservationspolitikken, og at de ikke bekymrer sig om de dårligt stillede i deres kaste?"

"Det er ikke rigtigt. I alle samfund er det de mest udviklede, der får mest udbytte af lovene. Man skal ikke være imod, at de mest uddannede får fordelene. Det er også dem, der gør noget for at udvikle samfundet. En slave, der ikke kender sine rettigheder kunne ikke udføre det samme arbejde som en Gandhi, Dr. Lohia, Nehru, Jayaprakash Narayan, Ambedkar eller jeg selv, har udført. Hvorfor skal de, der har mod til at kæmpe, være udelukket fra reservation. Jeg har udført et stort arbejde fra mit reserverede sæde i Lok Sabha. Al den snak er konspiratorisk."

"Du er også blevet kritiseret for at slå kasteløse og lavere kaster sammen, som om de har fælles interesser. Er det ikke et problem, at mange af de såkaldte lavere kaster, som National Front ønskede på reservationslisten, ofte lokalt indtager magtfulde positioner?"

"For mig ser kastesystemet sådan ud: Øverst er brahminerne, som har højest status, så kshatryas, så vaishyas, så de lavere kaster, og underst de kasteløse. Før var de kasteløse og de øverste kaster politisk forenet. Jagjivan Rams holdt de urørlige fast til Kongresspartiet. Jeg sagde: "Det er forkert. Søg jeres venner blandt dem, der er tættest på jer selv." Selvom de

kasteløse var urørlige og de lavere kaster ikke var urørlige, så er deres mangel på sociale rettigheder fundamentalt set ens."

"Men f.eks. kasterne Jats i Uttar Pradesh og Vokkaligas i Karnataka er jo generelt godt stillede, hvorfor skal de så have særlige fordele fra statens side?"

"Problemet bør stilles op på denne måde. Overklassen (de øverste kaster) udgør 15%, men sidder på 85% af magtstrukturen. Kasteløse og stammer udgør ca 22%, de lavere kaster tilsammen 52%, og minoriteterne ca 11%. Takket være reservationer til de kasteløse har de nu ca 9% af jobbene i den øverste embedsmandsklasse, men de 52% lavere kaster har kun 4,5%. Derfor ønskede vi at reservere 27% af jobbene til dem. Det er kun halvdelen af deres andel af befolkningen. De 15% øverste kaster nyder alle fordelene, fordi kasteløse og de lavere kaster hidtil har bekæmpet hinanden."

"Men de lavere kaster er ofte imod de kasteløse og har mange fordomme om dem."

"Nej, slet ikke, i dag er de som mælk og sukker (en mindre indlysende symbiose

for en skandinav end for en inder). De lavere kaster, sikker, kristne og muslimer er blevet forenet omkring Mandal-kommissionens rapport. Al modstanden mod den kom fra de øverste kaster. Før i tiden var der strid mellem de andre religioners tilhængere og de kasteløse hinduer. Denne gang har de kasteløse holdt sig udenfor kampene mellem hinduer og muslimer."

Ayodhya

"Kan du beskrive nærmere, hvordan du ser sammenhængen mellem Mandal-kommissionen og Ram Janambhoomi Babri Masjid sagen?"

"BJP, Viswa Hindu Parishat og folk som Advani ønsker at skabe konflikter i religionens navn. Deres slogan er hele tiden HINDURASTRA, HINDURASTRA (hindu nation). For dem er alle hinduer: de kasteløse, de lavere kaster og alle de øverste kaster; men i det øjeblik, det er Mandal-kommissionen, vi taler om, så er du urørlig og tilbagestående, så vil de ikke have noget med dig at gøre. Derfor må de lavere kaster holde på deres rettigheder.

De kan være lige glade med templer, som de alligevel ikke har adgang til. Lad andre have deres religion i fred, de fattige bør kun tænke på deres rettigheder."

"Forstår folk det argument?"

"Ja, alle steder, hvor vi har agiteret for Mandalkommissionen, er der sket en social opvågning. De steder, hvor Mandalkommissionen var det vigtigste diskussionsemne, var der ingen diskussion om Ram Janambhoomi. Alle problemerne i Uttar Pradesh opstod, fordi Mulayan Singh Yadav koncentrerede sig om Ram Janambhoomi istedet for at kæmpe for Mandalkommissionen. Derved blev folk delt i to grupper: hinduer mod muslimer. Men i Bihar diskuterede vi kun Mandalkommissionen. Advani blev også arresteret i Bihar - uden at der skete noget der."

"Er du modstander af hele hindusystemet?"

"Ja"

"Men du er stadig hindu?"

"Jeg ved ikke om jeg stadig er hindu. Jeg er født hindu. I starten troede jeg også

Fakta om Ram Vilas Paswan:

Født i 1946 i Bihar som søn af en fattig, urørlig bonde. M.A. i statskundskab og jura fra Law College i Patna.

I studietiden var Paswan meget aktiv i Dr. Ram Manohar Lohias Samyukta Socialist Party. I 1969 blev han for første gang, som 23 årig, indvalgt i Bihars parlament. Da Jai Prakash Naryans startede sin "total revolution"- bevægelse i 1974-75, blev Paswan en af hans varmeste tilhængere. Bevægelsen lægger vægt på, at magt aldrig må forblive hos partier, men bør bringes helt ud til folket, der skal trænes i at stole på egne kræfter. Bevægelsen er ikke-voldelig. Idealet er en folkestyret udvikling på græsrodsniveau, praktiseret via landsbyråd. Paswan har været fængslet ca. 20 gange på grund af sine politiske aktiviteter, senest under undtagelsestilstanden i 1975.

I 1975 stillede han op for det nydannede Janata Parti og satte verdensrekord i personligt stemmetal, med over 400.000 stemmer. I 1980 stillede han op for Charan Singhs Lok Dal og genvalgte. Ved sympativalget efter mordet på Indira Gandhi tabte han valget, men tog revanche i 1989 ved at slå sin egen verdensrekord. Denne gang med næsten 600.000 stemmer. (jf. Guinness' Rekordbog.) V.P.Singh gjorde ham til arbejds- og velfærdsminister i National Frontregeringen.

Allerede i 1982 da Mandalkommissionens rapport var til debat i Lok Sabha gjorde Paswan sig bemærket som glødende tilhænger af en hurtig implementering af rapportens anbefalinger. I efteråret 1990 blev han kendt langt ud over landets grænser som den mest velformulerede og ihærdige fortalere for en udvidelse af reservationssystemet.

på guderne, senere fandt jeg ud af, at det altså er løgn"

"Hvordan kom du til den konklusion?"

"Det finder man kun ud af via erfaring. Hvis du går til et tempel med åbent sind, vil du blive ateist i løbet af 10 dage. Det hele er korrupsion og smårapseri. Præsterne er mere korrupte end nogen andre. Hvis der var nogen gud, skulle han i det mindste rense (purify) sine præster. Hvis guderne ikke kan rense deres egne præster, hvordan skulle de så kunne rense resten af verden."

Fattigdommen då?

"Er fattigdom ikke et større problem for Indien end kastesystemet?"

"Nej kastesystemet er et større problem end fattigdom, fordi du kan blive rig, men du kan ikke ændre din kaste. Du fødes i en kaste, og du dør i en kaste. Kastesystemet betyder udbytning. Alle kaster udbytter hinanden nedefter. Vi vil afskaffe kastesystemet eller gøre det mere lige".

"Kommunistpartierne, som har bakket jer op med hensyn til implementeringen af Mandal-kommissionens rapport, mener fattigdom er et større problem end kastesystemet. Hvad mener du om det?"

"Ja, de har en anden ideologi. De taler altid om økonomisk ulighed. Før har de ikke indset, at der også findes social diskrimination; men denne gang er deres holdning god, og kommunistpartierne er 100% bag os - også på det sociale område."

"Har du selv oplevet diskrimination som kasteløs politiker?"

"Nej, ikke sådan, at de ikke ville sidde og spise sammen med mig. Jeg har aldrig

lidt af mindreværdskomplekser - og i min landsby havde min familie det relativt godt økonomisk. Fra 10-12 års alderen har jeg boet i byen, og der fungerer kastesystemet ikke som i landsbyerne, bla. fordi andre ikke af dit udseende eller dit tøj kan se om du er kasteløs. I politik har jeg måttet kæmpe. Jeg har oplevet fordomme, fordi jeg var kasteløs. Men spørgsmålet om diskrimination er indviklet. I dag taler alle politiske partier om sekularisme og social retfærdighed, men når det kommer til stykket, mener folk ofte noget andet, hvilket bla. kommer til udtryk i deres holdning til Mandalkommissionen. Desuden er det sådan, at selvom stort set alle højere kaster i dag vil spise sammen med os, så kunne 99 % af dem aldrig drømme om at gifte deres søn eller datter under deres egen kaste. Der lever urørligheden videre."

"Med hensyn til egentlig udbytning af de kasteløse så er der ikke forandret meget i landsbyerne. I byerne er der forskellige grader af undertrykkelse. Det er f.eks. meget ydmygende for en ansat i et ministerium hele tiden at få at vide, at han kun har fået sit job via reservation, og at alle antyder, at han ellers ikke ville have været kvalificeret til at få jobbet."

Kvalifikation - reservation

"Du har ofte understreget, at kvalifikationer aldrig har været det afgørende kriterium i Indien."

"Det ligger langt tilbage i indisk historie. I Dwaperperioden blev Ekalavyas tommeltot skåret af, fordi han som urørlig havde forsøgt at tilegne sig den viden, som brahminerne havde monopol på. (En kendt historie fra heltedigtet Mahabharatha). Ambedkar måtte kæmpe hårdt for at få lov til at uddanne sig. Og da Jagjivan Ram

skulle afsløre en statue af Sampurnanda, blev den bagefter grundigt skyllet i vand fra Ganges. Kvalifikationer har aldrig betydet noget i dette land. Selv i dag kan du gå til Badridam Templet, et af de fineste templer i Indien, men det er kun brahminer fra Nambudari-pad kasten, som må udføre gudstjeneste der."

"Hvad er V.P.Singh regeringens største fortjeneste?"

"Singhregeringen har fået folk til at vågne op. V.P.Singh har skaffet social retfærdighed og i alle spørgsmål var han på de fattiges side."

"Der er nogen, der siger, at han skabte kastehad og delte landet op?"

"Hvis det at bevidstgøre folk betyder at dele landet op, så ville jeg gøre det 1000 gange. Hvis nogen har sat sig på dig, skulle du så undlade at bede ham om at fjerne sig, fordi det måske deler landet op?"

"Du mener altså, at konflikter kan være positive?"

"De, der undertrykker og nyder alle fordelene vil ikke dele med de fattige, det er verdens natur. Det er nødvendigt at kæmpe. Hvis du kæmper mod udbytning uden at udfordre de etablerede, vil de ingenting sige, men hvis du går imod dem, så vil de torturere dig."

Indien ejes af 'big businessmen', de er allesammen imod Mandalkommission. Det var deres koner og sønner, der gik på gaden og brændte sig selv eller roste andre for at gøre det. Man skulle tro, vi gav landet væk til fremmede eller en eller anden fjende. Der er skrig og skrål, fordi vi vil give nogle små indrømmelser til arbejderne, landets ryggrad, men hvis du bruger en halv eller hel million på at få din søn ind på en lægeuddannelse er der ingen, der siger

Mandalkommissionens rapport

Mandalkommissionens rigtige navn er The Second Backward Classes Commission. Den nedsattes i januar 1979. Dens 6 medlemmer tilhørte alle "de lavere kaster", inklusiv formanden M.P. Mandal.

Rapporten præsenteredes for regeringen den 31. december 1980. Dens væsentligste anbefalinger var: 27% af stillinger og uddannelsespladser skulle reserveres til lavere kaster i alle offentlige foretagender, herunder universiteter og nationaliserede banker samt private foretagender, der modtog offentlige tilskud.

Kongresregeringen syltede rapporten i 10 år. Men så den 13. august 1990 udstedte

National Frontregeringen uventet en bekendtgørelse om at første del af rapportens anbefalinger skulle gennemføres: 27% af alle stillinger under centralregeringen skulle reserveres lavere kaster. Delstaterne opfordredes til samme procentvis reservation, men det var op til hver enkelt delstat at træffe beslutning herom.

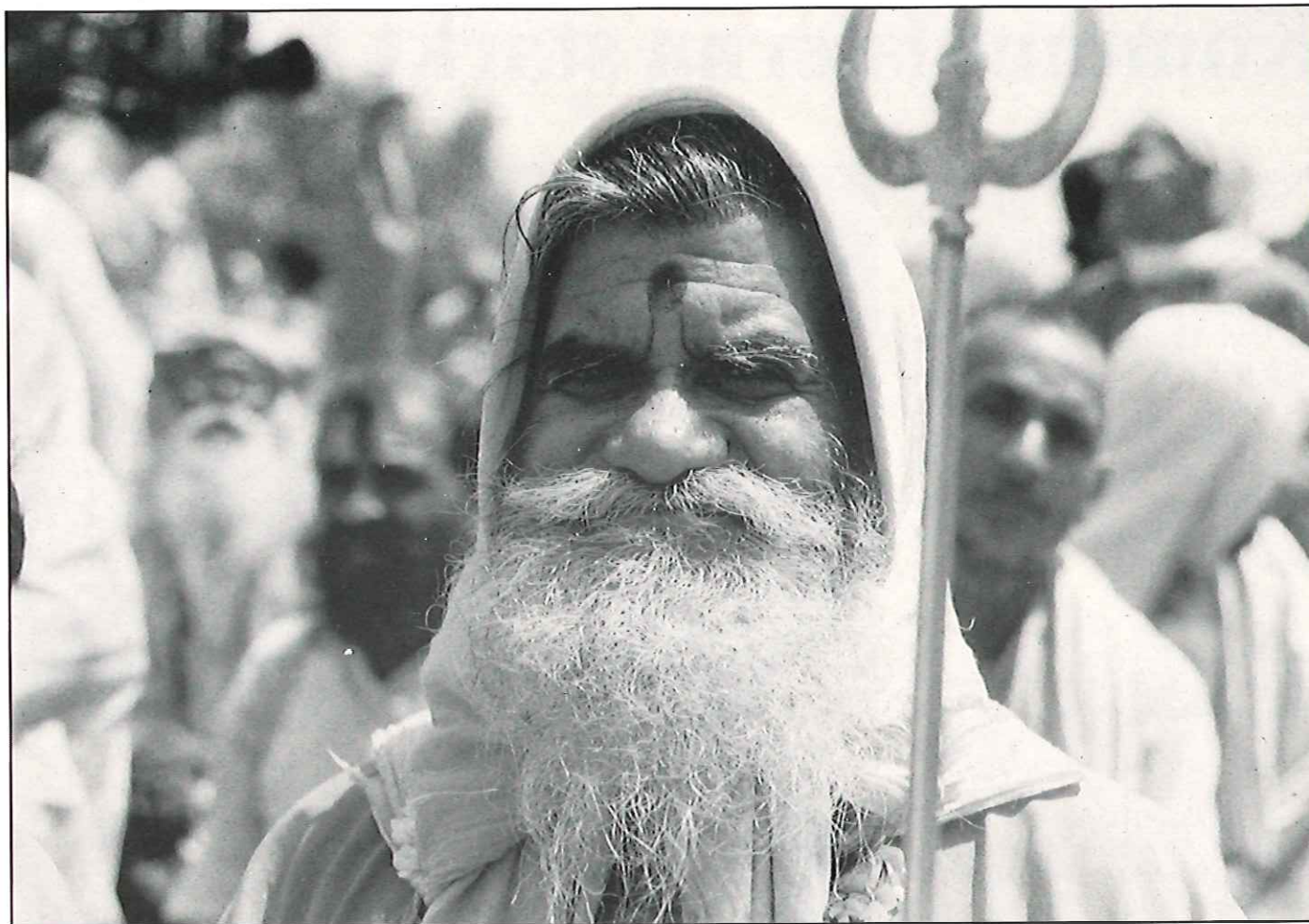
Til trods for at det at det højst drejede sig om reservation af yderligere 50.000 jobs, affødte beslutningen de voldsomste uroligheder i Indien har oplevet siden uafhængigheden. Tusindvis af studerende demonstrerede på gaden, satte ild til sig

selv, busser og offentlige bygninger, i protest mod indskrænkning af deres jobmuligheder. I alt 267 mennesker, især unge, mistede livet, og lang flere forsøgte selvmord.

I begyndelsen af oktober 1990 udstedte højesteret et dekret om at udskyde implementeringen af Mandalrapporten.

Det er vigtigt at understrege, at Mandalrapporten ikke vedrørte den grundlovssikrede jobreservation til kasteløse (scheduled castes), men en udvidelse af reservationen til at omfatte de næste kaster i hierarkiet, de såkaldte 'backward castes).

Saddhuerne støttede BJP's kampanje mod National Front regeringen.

FOTO: THOMAS BIBIN

noget. Agitationen starter først i det øjeblik, du gør noget for de fattige."

"Udover at ville implementere Mandalkommissionens anbefalinger, hvilke konkrete tiltag traf V.P.Singh-regeringen så til fordel for de fattige?"

"Vi startede bla. Ambedkar Centenary Committee med afdelinger rundt om i landet. Ideen var bl.a. at starte oplæring af de kasteløse i computerteknik og elektronik, så de kan få en plads i det moderne samfund. Som arbejdsminister fremlagde jeg endvidere lovforslag om overskudsdeling og arbejderdeltagelse på alle niveauer i en virksomheds ledelse (Workers' Participation Bill). Derudover havde vi truffet alle forberedelserne til et lovforslag om Ret til arbejde (Employment Guarantee Bill), som jeg skulle have fremsat i Lok Sabhas vintersession.

Indisk apartheid?

"Hvad vil der ske i fremtiden med alt det, I har sat igang?"

"Vi kæmper for en god sag. Nelson Mandela kæmper for 25 millioner sortes rettigheder - og verden forguder ham for

det. Vi kæmper for 600 millioner undertrykte, så vi er ikke bange for, at det skal stoppe."

"Er det rimeligt at foretage en sammenligning mellem apartheid-systemet i Sydafrika og kastesystemet her?"

"Kastesystemet er meget mere farligt end opdelingen af sorte og hvide ("the colour system")"

"Men det indiske system bliver ikke kaldt apartheidssystem ude i verden"

"Vores historie er den samme som de sortes. Men her har udbytningen fundet sted i 1000 år, både økonomisk og mentalt. Det er meget værre end bare at være fattig. Hele hindureligionen er bygget op over Manus lov. Disse love foreskriver forskellige straffe for samme forbrydelse. En brahmin blev stort set ikke straffet for drab, en sudra blev hængt. Det var først ved selvstændigheden at vi fik lighed for loven. Før har der aldrig været lighed for loven i dette land."

Aase Mygind Madsen

I artiklen er anvendt de skandinaviske udtryk "kasteløs" og "lavere kaster". Disse ord er meget lidt dækkende. "Kasteløse" er især forkert, da den gruppe vi taler om, ikke er kasteløse, men tværtimod består af et stort antal kaster i bunden af kastesystemet. Deres fællestræk er, at de tidligere var "urørlige". I Indien opfattes det imidlertid som en fornærmelse at bruge udtrykket "untouchables", da urørlighed er forbudt ifølge den indiske grundlov. Derfor ses somme tider udtrykket "exuntouchables". Det mest benyttede udtryk for gruppen i Indien er "scheduled castes", et udtryk, der stammer fra en registrering af alle urørlige kaster i 1935. Gandhi brugte udtrykket harijans (Guds børn). De mere radikale kredse foretrækker udtrykket "dalits" (de undertrykte).

"Lavere kaster" er knap så besværligt et udtryk. Den indiske betegnelse er "backward castes", "other backward castes" eller "backward classes."

Kommunisterna starkt framåt

Demokratiseringen går vidare i Nepal. Efter ett års interimstyre kunde nepaleserna - för andra gången i historien - gå till partipolitiska val den 12 maj i år. Av elva miljoner röstberättigade, deltog drygt sextio procent i ett val, som av internationella observatörer ansågs vara fördömligt genomfört, trots geografiska svårigheter och kort förberedelsestid.

Som väntat blev Nepali Congress det största partiet. Med knapp nöd lyckades man ta hem majoriteten av de 205 platserna i det kommande Representanthuset.

Den stora överraskningen var kommunisternas övertygande framgångar. De belade bl a fyra av de fem platserna i huvudstaden Kathmandu, vilket innebar att premiärministern i interimregeringen, kongresspartiets ordförande, K. P. Bhattarai blev utslagen.

Valresultatet gav också besked om att det gamla "Panchayat-systemets" företrädare definitivt förlorat förtroendet. Deras två partier, båda med namnet Nationella Demokratiska Partiet, lyckades bara erövra en handfull platser.

Av registrerade 44 partier ställde tjugo upp i någon valkrets. Det sammanlagda antalet kandidater var 1 345, varav 80 kvinnor och drygt 200 partilösa kandidater.

Intensiv valrörelse

Valet föregicks av en två månaders intensiv valrörelse, som innehöll ömsesidiga beskyllningar om bråk och oegentligheter mellan de tre huvudblocken: Kongresspartiet, Nepals Kommunistparti (Förenade Marxist-Leninisterna) och de före detta "panchayat"-politiker som nu försökt vända kappan efter demokrativinden. Enligt officiella uppgifter fick sex människor sätta livet till i samband med valmöten.

I stort sett kunde dock valet genomföras fritt och fredligt, vilket kanske kan tillskrivas de många frivilliga insatserna av såväl poliser som medlemmar i de olika partierna. Starkt bidragande kan också ha varit de politiska ledarnas ständiga uppmaningar att alla måste göra sitt yttersta för att föra valet, och därmed demokratin i hamn.

I ett internationellt perspektiv är natur-

FOTO: LOLLO KONNEBÄCK

Kommunisternas framgångar i det nepalesiska valet var en stor överraskning. Till vänster ledaren för 'Nepal Labour and peasants Party', NMB Rohit. Överst scen från demonstration i Kathmandu

ligtvis valresultatet uppseendeväckande: Det största kommunistpartiet, Förenade Marxist-Leninisterna, vinner i över en tredjedel av valkretsarna och kommunistpartierna tillsammans belägger nästan hälften av platserna i ett demokratiskt parlamentsval. Att de dessutom har sina största framgångar i det relativt välmående Kathmandu är inte mindre sensationellt.

Den allmänna förklaringen är en utbredd besvikelse över den av Kongresspartiet dominerade interimregeringen.

När upproret förra våren till slut fick kungen att ge vika i demokratifrågan visste glädjen inga gränser. Efter trettio års diktatur, under namn av det partilösa "Panchayat-systemet", hade politiska partier blivit tillåtna igen. Förväntningar var höga på de politiska ledare, som under många år arbetat underjordiskt eller suttit i fängelse för demokratins sak.

Interimregeringen tog på sig två uppgifter: att skriva om konstitutionen och att förbereda fria val. Båda dessa har genomförts - men det var inte nog för ett folk som äntligen skulle få njuta demokratins frukter. Visserligen löstes gränskonflikten med Indien ganska snabbt, vilket förbättrade

tillgången på viktiga varor som bensin och fotogen. Men prishöjningarna har fortsatt och löneökningarna blev trots allt ganska små.

Andra punkter som orsakat kritik, även från de egna leden, är den milda behandlingen av det gamla systemets företrädare (inklusive kungahuset) och interimregeringens tendens att uppträda som dess företrädare genom att ägna en stor del av sin tid åt att åka runt och hålla tal vid invigningar och andra officiella sammanhang.

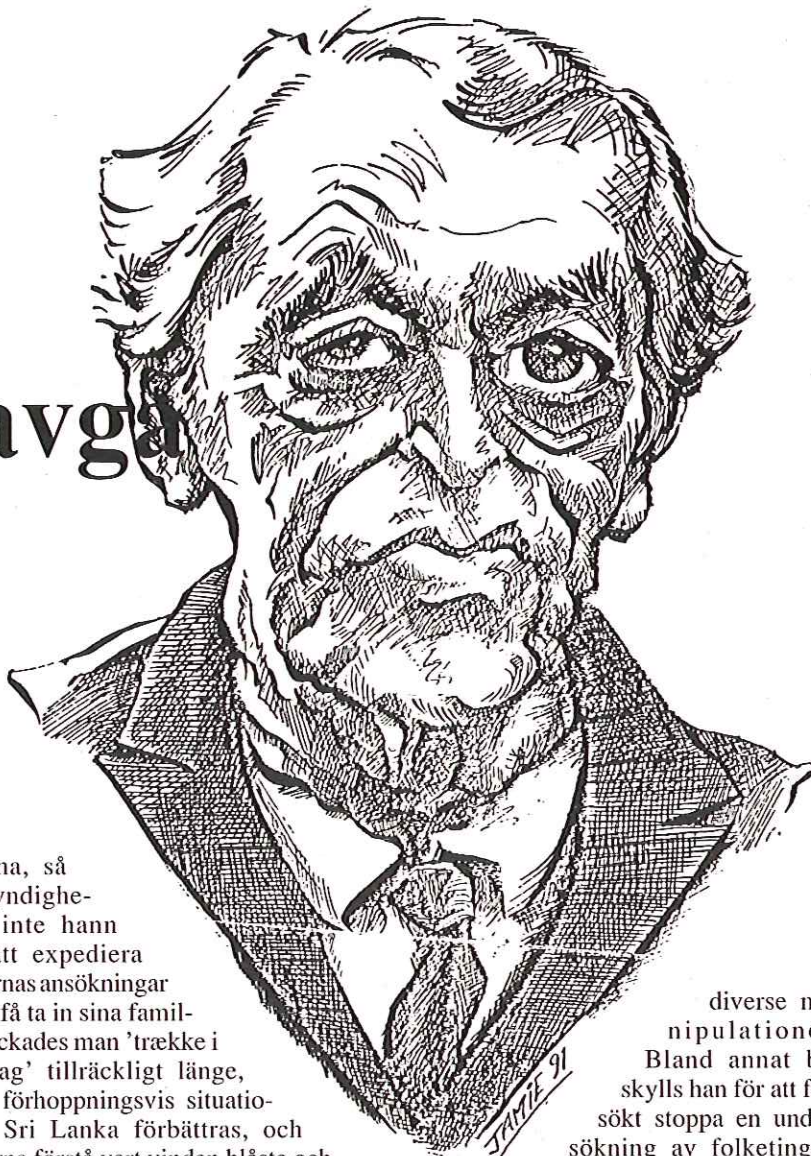
Kongresspartiets nära relation till storebror Indien är också en känslig fråga som irriterat många nepalesers självaktning.

Trots detta ser det dock ut som om Kongresspartiet får en ny chans att bilda regering. Men det blir med en oväntat samlad opposition från vänster.

- Vi är beredda att gå in i en ansvarsfull oppositionsroll, säger valets segerherre, generalsekreteraren i Förenade Marxist-Leninisterna, Madan Bhandari, som vann i en av Kathmandus valkretsar. Vi kommer att vaka över demokratin, landets oberoende och folkets förväntningar och problem. Och så länge regeringen gör ett bra jobb ska vi visa upp en positiv attityd. Men om den motarbetar dessa fundamentala frågor kommer vi att protestera, både i parlamentet och på gatorna.

Lollo Konnebäck

Danmarks tamilaffär tvingade honom att avgå

Danmark har fått en tamilaffär. Den har lett till förre justitieministerns, Erik Ninn-Hansens, avgång. I det rättsliga efterspel som nu pågår, koncentrerar sig intresset kring frågan om statsminister Paul Schlüter var inblandad i saken. De närmast berörda, de tamilska flyktingarna, har inte ens en biroll i dramat.

Danmark är ett ganska slutet land. Näst efter Finland har det minst flyktingar i Norden; och det råder en utpräglad främlingsskräck i befolkningen. En liten kontingent tamiler, flyktingar från Sri Lanka, har dock lyckats ta sig in i det 'yndige lille land'.

Den avvikande flyktinggruppen var till stort förtret för förre justitieministern Erik Ninn-Hansen. Åtminstone framstår detta som det troligaste alternativet i den härva av beskyllningar, motbeskyllningar och talvasanningar som danska HD nu försöker bringa reda i. Ministern ville repatriera 3000 tamiler, så fort förhållandena i Sri Lanka tillät det. För att förhindra flyktingarna att rota sig, instruerade han hösten 1987 sina ämbetsmän att försvåra familjesammanföringar. När tamilerna ansökte om att få ta hit sina familjer, skulle det förhindras, så att deras hemlängtan växte.

Eftersom flyktingar i Danmark har laglig rätt att återförenas med sina familjer, förelåg vissa hinder för att genomföra ministerns idéer. Kristeligt Folkeparti, koalitionspartner i den borgerliga regeringen, motsatte sig också en lagändring. Alltså måste lagen kringgås. Tillsammans med en sedermera avliden kontorschef, fann ministern ett sätt att genomföra sina idéer. Man kunde fördela handläggare-

surserna, så att myndigheterna inte hann med att expediera tamilernas ansökningar om att få ta in sina familjer. Lyckades man 'trække i langdrag' tillräckligt länge, skulle förhoppningsvis situationen i Sri Lanka förbättras, och tamilerna förstå vart vinden blåste och återvända hem.

Hade inte Ninn-Hansen råkat i konflikt med sina egna ämbetsmän, hade kanske aldrig någon mer än de drabbade tamilerna märkt av det övergrepp de utsattes för. Det är inte utrett om det eventuellt var ett humanitärt engagemang för tamilerna, eller om det bara var lusten att sätta åt Ninn-Hansen, som var motiv för ämbetsmännens anslag mot sin chef. Som ett led i slagväxlingen fällde kontorchef Johan Reimann det uttryck som förtjänar att bli bevingat:

"Du ska få en näsa så lång att du kan lukta dig i nacken!"

Ämbetsmannens främsta vapen är läckan. Det började sippra ut uppgifter från Justitiedepartementet och från Direktoratet för utlänningar, att tamilerna nekades sin lagliga rätt till familjesammanföring. Pressen började intressera sig för saken.

Som sagt är saken fortfarande under utredning, så man kan bara gissa hur det hela egentligen gått till. Ninn-Hansen kände draget under galoscherna, och försökte skydda sig och sin politiska karriär genom

diverse manipulationer. Bland annat beskylls han för att försökt stoppa en undersökning av folketingets ombudsman. Men hans fiender, dvs. ämbetsmännen i ministeriet och direktoratet, var för starka. Skandalen blomrade ut efter att Ninn-Hansen blivit talman i folketinget. Med lång näsa tvingades han hösten 1989 att avgå. Redan i januari 1989 fick hans efterträdare som justitieminister order av statsministern att expediera sammanföringsärendena så snabbt som möjligt.

Ninn-Hansen har försökt försvara sig med, att han haft regeringens uppbackning för sitt handlande; och här har vi den stora och ännu obesvarade frågan: hade beslutet om att försvåra för tamilerna att förenas med sina familjer tagits av Ninn-Hansen ensam, eller var det informellt förankrat i regeringskretsen? Den obehagliga frågan berör statsminister Paul Schlüter själv. Har han varit medveten om eller t o m medverkat till att hans justitieminister kringgått lagen? Har han offrat Ninn-Hansen för att rädda sitt eget skinn? De fortsatta förhandlingarna i HD kretsar runt frågan, men det är tveksamt om de kommer att ge något svar.

Göran Djurfeldt

Islamdebatt med spännvidd

Islams mångfald - Svenska Afghanistankommittén, Essingeringen 90, 114 64 Stockholm

Den 14-16 april 1989 hölls Stockholmskonferensen om Islam i arrangemang av Svenska Afghanistankommittén. Bakgrunden till konferensen var det sovjetiska uttåget ur Afghanistan. Inom Sv Afghanistankommittén befarade man att en ny regim i landet så småningom skulle drabbas av de traditionella fördomarna mot islam. Genom att samla framstående internationella och svenska islamkännare ville man ge en fördjupad och mer mångfacetterad bild av islam än den som ofta sprids av massmedia.

Konferensen råkade i tiden sammanfalla med kulmen på Rushdie-debatten. Därför blev det ett välbesökt evenemang, och en rad ledande svenska kulturpersonligheter ställde upp i en kvällsdebatt på temat Västs möte med främmande kulturer och luftade sina åsikter om Satansverserna och dödsdomen.

Föredragen och kvällsdebatten har nu samlats i *Islams mångfald*, en synnerligen läsvärd och intellektuellt stimulerande bok. Det centrala i dessa bidrag — vare sig de står under rubriken Historia och religionshistoria, Kultur- och idéhistoria eller Politisk islam — är dialogen mellan Islam och Västerlandet eller bristen på en sådan dialog.

Titeln *Islams mångfald* för tankarna till den kulturella rikedom. Hos denne läsare är det ett annat slags mångfald som gör intryck: bredden på debatten muslimer emellan. Attityderna till en religiös samhällsordning har stor spännvidd från försvar av fundamentalismen till reservationslös plädering för sekularisering och yttrandefrihet. En flod av argument och motargument sköljer över läsaren och han lägger ifrån sig boken med en känsla av förvirring. Det går inte att smälta allt detta vid en enda genomläsning, såvida man inte redan har djupa kunskaper i ämnet. Men det är en positiv, intresseväckande förvirring.

Rushdieaffären får en speciell genomlysning, eftersom flera föredragshållare själva är censurens offer. "Vad pratar ni om?" utbrister en upprörd iransk författare, vars böcker var förbjudna redan på shahens tid.

Göran Frankel

Sikhismen inifrån

Nripinder Singh, The Sikh moral tradition, New Delhi, Manohar Publications, 1990, 362 s., 250 Rs. Manohar Book Service, 216 Ansari Road, Daryaganj, New Delhi - 110 002, India.

Författaren, själv troende sikh, försöker identifiera konturerna av sikhismens självförståelse som etiskt samfund under 1900-talet. Hans huvudintresse är av religiöst slag men detta hindrar ej att han insiktsfullt och skickligt låter sin undersökning ingå i den vidare sociala förändring som under perioden påverkat den sikhiska självförståelsen. Såväl samtida hinduiska och muslimska reformrörelser som den brittiska influensen diskuteras i detta sammanhang. En ansevärd del av boken behandlar sikhiska heliga skrifter samt exegetiska kommentarer av dessa. Intressant information fås även om olika sikh-sekter vid sidan om de ortodoxa sikherna samt om de socio-religiösa institutioner som grundats av sikherna i modern tid.

Författaren hävdar att sikhiskt socialt liv är genomsyrat av det s.k. *sewa*-idealet som står för kärlek och rättvisa. Han insisterar på att, oaktat alla skilda tolkningar och sektaristiska uppsplittringar, etik och moral bland sikherna baseras på förnuft och rationalitet.

Boken är ett skickligt arbete om sikhisk religion och demonstrerar författarens övertygelse om religionens påverkan på sikhiskt beteende. För att riktigt kunna uppskatta den får man avstå från den kritiske samhällsvetarens läsart och istället närma sig den från den troendes perspektiv.

Punjab-problemet

O'Connell, Israel, Oxtoby, McLeod and Grewal (eds), Sikh History and Religion in the Twentieth Century, New Delhi, Manohar Public., 1988, 495 s. Manohar Book Service, 216 Ansari Road, Daryaganj, New Delhi - 110 002, India.

Detta är en högst användbar samling artiklar om sikhisk historia och religion under 1900-talet. Boken är uppdelad i fyra delar: 1. Religion och kultur, 2. Historia och politik - Indien, 3. Historia och politik - Diasporan, och 4. Kommentarer kring senaste tidens händelser. Bidragsgivarna kommer från skilda delar av världen och representerar en rad dicipliner från såväl samhällsvetenskap som humaniora. Resultatet har blivit en spännande och stimulerande antologi.

Med hänsyn taget till att Öst-Punjab problem är så sammankopplat med upprepade terrorism från såväl sikhiskt håll som från de indiska säkerhetsstyrkorna är det nödvändigt att rötterna till den nuvarande krisen identifieras i hela dess utbredning. Denna bok uppfyller detta krav på ett beundransvärt sätt. Detta sker genom lärda analyser av olika aspekter på Punjab-problemet och den nuvarande krisen i vilket såväl historia, religion, kultur som ekonomiska och politiska faktorer spelat sin specifika roll. Detta inkluderar den intressanta frågan om sikhisk kulturutveckling i diasporan dvs exilen, särskilt dess implikation för frågan om ett eget separat hemland i Punjab. För alla med intresse av en djupare förståelse av situationen i Östra Punjab är detta arbete ett måste.

Istiaq Ahmed

I kalligrafi namnen Allah, Muhammed, Ali och Hassan (med spegelvänd upprepning). Persien, 18-1900-talet. Illustration ur "Islams Mångfald".

Fett nummer av "Lanka"

Tidskriften Lanka, nr. 5 1991, 430 s, 100 kr, Pg 4270230-8 eller tel. 018/252682

Tidskriften Lanka har nu definitivt etablerat sig som en synnerligen behövlig motbild till den Colombo-centrerade verklighet som dominerar i världen.

Nummer 5 av Lanka som sedan nummer 4 föges ut på engelska domineras av två stora seminarier. Den ena är de uppsatser som las fram vid mötet i Uppsala i oktober 1988 om "Religionen i Yalappanams (Jaffnas) historia." Den andra är de papper som presenterades vid mötet i Uppsala i oktober 1990 om "Hinder för fred i Sri Lanka". Det senare mötet avrapporterades fö i SYDASIEN nr 4/90.

För den som vill tränga djupare in i religion och politik i Sri Lanka så är Lanka oombärlig. Om än vissa texter kan tyckas svårtillgängliga så är andra klart centrala för en förståelse av varför det som sker i Sri Lanka sker. Lanka presenterar också många framstående skribenter och vetenskapsmän som t ex samhällsvetarna A J Wilson och Urmila Phadnis, litteraturvetaren K Sivathamby och inte minst utgivaren själv, religionshistorieprofessorn Peter Schalk.

Lanka nr 5 är fö tillägnat Urmila Phadnis som gick bort bara några veckor efter seminariet i Uppsala. Hon var knuten till Jawaharlal Nehru-universitetet i New Delhi och specialiserad bl a på religionens politiska dimensioner i Sri Lanka. Numret inleds med en talande devis myntad av Mrs. Phadnis i Uppsala: "Politisk stabilitet behöver i sig inte leda till fred."

Thomas Bibin

VARFÖR...

...regnar det saltsyra i Karlshamn?
...torkar majsskörden bort i Bihar?
...skövlas skogen i Kotagiri?
...brinner Kuwait?

VI...

...har flera frågor!

RÄTTVISA och MILJÖ hör ihop!

Internationell kurs om rättvisa och miljö 40 v

Jämshögs folkhögskola
293 02 Jämshög 0454/463 40

SINGLE WINDOW BOOK SERVICE

For all your requirements
of Indian Publications in

Sociology, Anthropology
History
Politics, Economics
Administration
Performing Arts
Religion, Philosophy
Literature
Govt. Publications, etc.

Please visit/write to

Manohar Book Service

2/6 Ansari Road
Daryaganj
New Delhi - 110 002
(INDIA)

Telephone:
00991-113262796
00991-113275162

RÖDA RUMMET

säljer

Sydasien

Vi har dessutom

* Ett 60-tal andra
alternativa tidningar och
tidskrifter
* Politik, Arbetarrörelsens
historia
Marxismens klassiker
Fackförbundshistoria
* Filosofi, Pocket
Seriealbum, Lyrik Deckare
Kvinnolitteratur, Historia
Skönlitteratur mm
* * *

* Vi har både nya och
antikvariska böcker
* Vi köper även in
antikvariskt
* På fem till sju dagar kan
vi ta in samtliga svenska
böcker som finns i
Bokförlagens lager
(undantag finns)
* Vi hjälper till med
kontakter med utländska
förlag
* Vi tar emot
telefonbeställningar

Välkomna till
Drottninggatan 100
111 60 Stockholm
tel 08 - 11 42 10
öppet vardag 11 - 18,
lördag 11 - 15

RÖDA RUMMET

bokhandel och
antikvariat

Notiser från SYDASIEN

AFGHANISTAN

Ingen lösning i sikte

Många motståndsgupper försöker nu genomföra en våroffensiv mot Najibullah-regimen i Kabul. Det ryktas att CIA är aktivt inblandad, och att den Afghanska interimregeringen i Peshawar (AIG) är helt överspelad. Men motståndsgруппerna är splittrade och det råder stor oenighet om offensiven. Denna kan kanske ses som ett sista desperat försök från bl a Hekmatyars parti Hezb-i-Islami att vinna inflytande inför en förestående uppgörelse mellan de olika rivaliserande grupperna. Till stora delar kan denna uppgörelse komma att dikteras av USA. Om våroffensiven kommer av sig eller misslyckas ökar möjligheten för de mer moderata grupperna att föra förhandlingarna framåt. (FEER 28/3)

BANGLADESH

Miljöfarligt avfall inte välkommet

De bangladeshiska myndigheterna har avslagit en ansökan från ett finskt företag, som vill exportera hundra ton kasserad film från sjukhus och filmlaboratorier.

Enligt företaget, Salpot Oy, som bl a sysslar med återvinning av avfallsprodukter, ska filmen gå till dess samarbetspartner i Bangladesh, Finland Bangladesh Industries, för utvinning av plast och silver. Plasten ska enligt planerna användas till produktion av rakhvyvlar.

Myndigheter i Bangladesh är rädda för att filmen innehåller giftiga produkter som utlöses vid nedsmältningen. Företaget förbereder nu en ny ansökan där man ska använda en lämpligare beteckning på den råvara som ska importeras. Det återstår att se om det går att trolia bort problemet på det sättet. (Greenlink)

Avsatta officerare

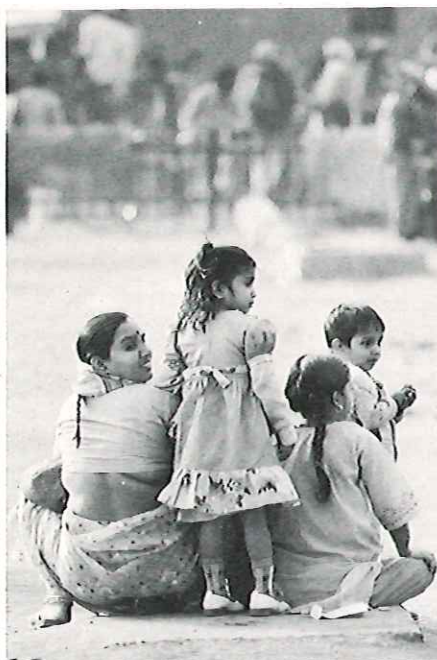
Arméstabschefen general Nuruddin Khan har bekräftat att general Ashraf Hossain och generalmajor Nasir samt flera andra arméofficerare av högsta rang har tvingats avgå. De är kända för att ha ingått i general Ershads beryktade hemliga polis.

INDIEN

Minskande fattigdom?

Enligt en officiell survey som nyligen genomförts har andelen Indier som lever under fattigdomsstrecket minskat från 48,3 % 1977-78 till 29,2 % 1987-88. Av ca 850 miljoner lever dock fortfarande åtminstone 250 miljoner i absolut fattigdom. Anledningen till minskningen tolkas av många som ett resultat av den kraftiga ökningen i ekonomisk tillväxt under 80-talet, då Indiens BNP ökade med i genomsnitt 6 % per

FOTO: LARS ANDREASSON

år, att jämföras med i genomsnitt 3,5 % under de tre föregående decennierna. (The Economist 12/1)

Folkökningen

i Indien är nu 2,22 % per år att jämföra med 3,2 % i Afrika. Det innebär att den indiska befolkningen ökar med ca 18 miljoner per år. Folkmängden uppskattas 1990 till 844 miljoner. I Kerala, där 90 % är läskunniga, är folkökningen endast 1,2 % per år. Demografer menar att bättre inkomster, tillgång till hälsovård och läskunnighet är de viktigaste faktorerna bakom en minskad befolkningstillväxt. (The Economist 12/1)

Tillbaka till 'the Hindu Growth Rate' på 3,5 %?

Den senaste halvårets politiska instabilitet tycks ha fört Indien tillbaka till en långsammare ekonomisk tillväxt än den som rått under de föregående 10 åren. Kuwaitkrisen med stigande oljepriser och minskande inkomster från migrantarbetare har varit starkt bidragande till detta. Indien upplever också nu en akut kris i betalningsbalansen, som bara kunnat lösas av att större biståndsgivare gått in och stöttat landet ekonomiskt. 80-talets rekordsiffror ser alltså ut att brytas. För somliga framstår tillväxten som framkallad på konstlad väg genom liberalisering, stora offentliga underskott och upplåning utomlands - nu kommer räkningen i form av en snabbt stigande skuldtjänst (30 % av exportinkomsterna behöver nu användas för att betala på de utländska lånen). Samtidigt planerade regeringen Chandra Sekhar före sin avgång den största skattehöjningen i Indiens moderna historia. Andra har dock betraktat 80-talet som inledningen till en framgångsrik avreglering av den skyddade indiska marknaden, som skulle bädda för fortsatt ekonomisk tillväxt under 90-talet. Den politiska krisen gör dock framtiden mycket osäker. (The Economist 12/1)

Avlopssvatten som näringskälla

Indiska forskare har utvecklat en effektiv metod att driva upp snabbväxande träd och samtidigt bli av med orenat avlopssvatten. Forskarna placerade eukalyptus- och poppelplantor på låga vallar i de väldiga avloppsträsk som omger New Delhi. Plantorna fungerade som bio-pumpar och sög upp 450 000 liter avlopssvatten per hektar. De träd som använts under experimentet har redan sålts med god förtjänst.

Flertalet indiska storstäder har problem med bristfälliga avloppsanläggningar.

Följden blir att stora mängder obearbetat avloppsvatten slussats till sankmarker utanför tätorterna i brist på andra alternativ. Därifrån söker sig avloppsvattnet till angränsande floder med svåra epidemier som följd. (Surinder Sharma, New Delhi)

Sköldpadda som livboj

En sydkoreansk sjöman har en sköldpadda i Bengaliska bukten att tacka för att han är i livet. Sömmanen föll över bord och sveptes snabbt bort från fartyget av vågorna. En havssköldpadda dök upp och Lim Kang-yong kramade sig fast vid dess hals, berättar nyhetsbyrån AP. Sex timmar senare siktades paret i vattnet av besättningen på Lim Kang-yongs fartyg. Båda bärgades och innan sköldpaddan släpptes tillbaka i vattnet bjöds den på en riktig skrovmåltid bestående av kött och bananer.

Petrokemi i Assam

En stor petrokemisk fabrik ska byggas i den indiska delstaten Assam, rapporterar Far Eastern Economic Review. Myndigheterna i Assam försöker nu få de två jättarna Tata Tea och Macneil & Magor att återinvestera en del av pengarna de tjänar på teodlingarna i delstaten.

Den petrokemiska industrin ska tillverka etylen och polyetylen och på så sätt ta vara på de enorma mängder naturgas som i dag går till spillo i Assam.

Snart serveras kanske Tata Tea i Tata plastic cups...

PAKISTAN

Mot alla odds?

Premiärminister Mian Nawaz Sharief och hans regering, har trots alla dåliga odds, fått en flygande start. Då Benazir Bhutto under uppseendeväckande former tvingades från makten i höstas var det inte många som trodde på en lugn utveckling i Pakistan. Sharief har emellertid lyckats mäkla fred i ett stort antal tvister, bl a om fördelningen av flodvatten mellan olika provinser. Han intar också en mjuk linje i Kashmirfrågan. En omfattande avreglering och liberalisering är på väg inom ekonomin och många ser i Sharief, som också är en av landets mäktigaste industriledare, en blivande reformpolitiker. Han jämförs redan med Ayub Khan som genomförde omfattande förändringar på 60-talet. Om detta blir till fromma också för det pakistanska folket återstår dock att se. (India Today 15/5)

Privatiseringsvåg

160 statsägda företag i Pakistan ska säljas till privata intressenter före årets slut. Premiärminister Nawaz Sharief tar till privatiseringen för att rädda Pakistans krisdrabbade ekonomi.

Bland de stora företag som kan komma att bli privatägda finns Pakistan International Airlines och Pakistan Steel Mills. Den statliga reträtten omfattar dessutom försäkrings- och bankväsendet, kraftverksindustrin, bilindustrin och många andra sektorer.

Åtskilliga inhemska intressenter har hört av sig med bud, liksom investerare från USA och Mellanöstern.

Öga för öga

Förändringar i Pakistans lagstiftning under hösten 1990 innebär att man bl a inrättar kroppsstraff, som innebär att brottslingar straffas med samma våld som de själva utövat mot sina offer. Om brottet t ex innebär att offret mist ett finger, så kan brottslingen straffas med att också berövas ett finger. Läkare skall delta vid genomförandet av bestraffningen. Lagen innehåller också bestämmelser om bestraffning av tortyr, vilket välkomnas av Amnesty International, som annars tar kraftigt avstånd från kroppsstraffen. (Amnesty International, mars 1991)

SRI LANKA

Bilbomb dödar krigsminister

Ranjan Wijeratne, vice försvarsminister i Sri Lanka, dödades av en fjärrstyrd bilbomb mitt inne i huvudstaden Colombo på morgonen den 2 mars. Ytterligare minst 30 människor dödades samtidigt av den mycket kraftiga laddningen.

Wijeratne var den som i praktiken skötte landets försvars- och säkerhetsfrågor eftersom presidenten bl a också är försvarsminister. Wijeratne var känd som en rättfram och hårdför politiker som ledde de väpnade styrkornas skoningslösa krig mot såväl den singalesiska gerillan JVP (fr a under 1989) som mot den tamilska Tigergerillan LTTE (1990/91).

Bara två dagar före sin död hade Wijeratne tillkännagivit ännu en arméoffensiv i norr mot Tigergerillan. Men det var lika känt då som nu att armén uppenbarligen inte förmår vinna kriget. Och attentatet i Colombo visar att fienden kan slå tillbaka i själva hjärttrakten.

Men Tigrarna har förnekat om än inte beklagat mordet. Och det finns andra som

velat se Wijeratne död. JVP är fortfarande aktivt i södra och mellersta Sri Lanka, och enligt uppgift låter säkerhetsstyrkorna där ca 10 personer "försvinna" varje vecka.

En annan möjlighet, slutligen, är att mordet var en hämndaktion från den kines-singaporian som Wijeratne utvisat från Sri Lanka tio dagar före sin död. Mannen hade dessförinnan försökt ta kontrollen över casinoverksamheten i landet. (TB)

Ljusning i ekonomin

En liten men betydelsfull ljusning i Sri Lankas statsfinanser kunde noteras under 1990. Visserligen dras landet fortfarande med negativ handelsbalans, men förra året ökade exportinkomsterna mer än importkostnaderna.

Farhågorna att kriget i Persiska viken skulle krossa Sri Lankas ekonomi besannades alltså inte. Irak har varit en av de allra största uppköparna på temarknaden i Colombo. Dessutom bidrar lankesiska gästarbetare i Persiska Viken med ett viktigt tillskott till valutabalansen.

En rekordskörd av te på 233 000 ton 1990 gjorde tillsammans med högre världsmarknadspriser att exportinkomsterna av te blev nästan 20 miljarder rupees. Sri Lanka passerade förra året Indien som världens största teexportör.

Sammanställning Staffan Lindberg

FOTO: LARS ANDREASSON

Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

POSTTIDNING B

BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med nya adressen på baksidan

Här skulle ditt namn stått om du hade
prenumererat. Ett år (= 4 nummer)
kostar 100:-. Institutioner och utland
120:-. Postgiro Sydasien 79 54 96-9

Sydasiens trotsar tyngdlagen

Inne på det 16:e
utgivningsåret
strävar vi vidare
och siktar allt
högre
Miss inte nästa
halsbrytande
nummer.

Prenumerera!

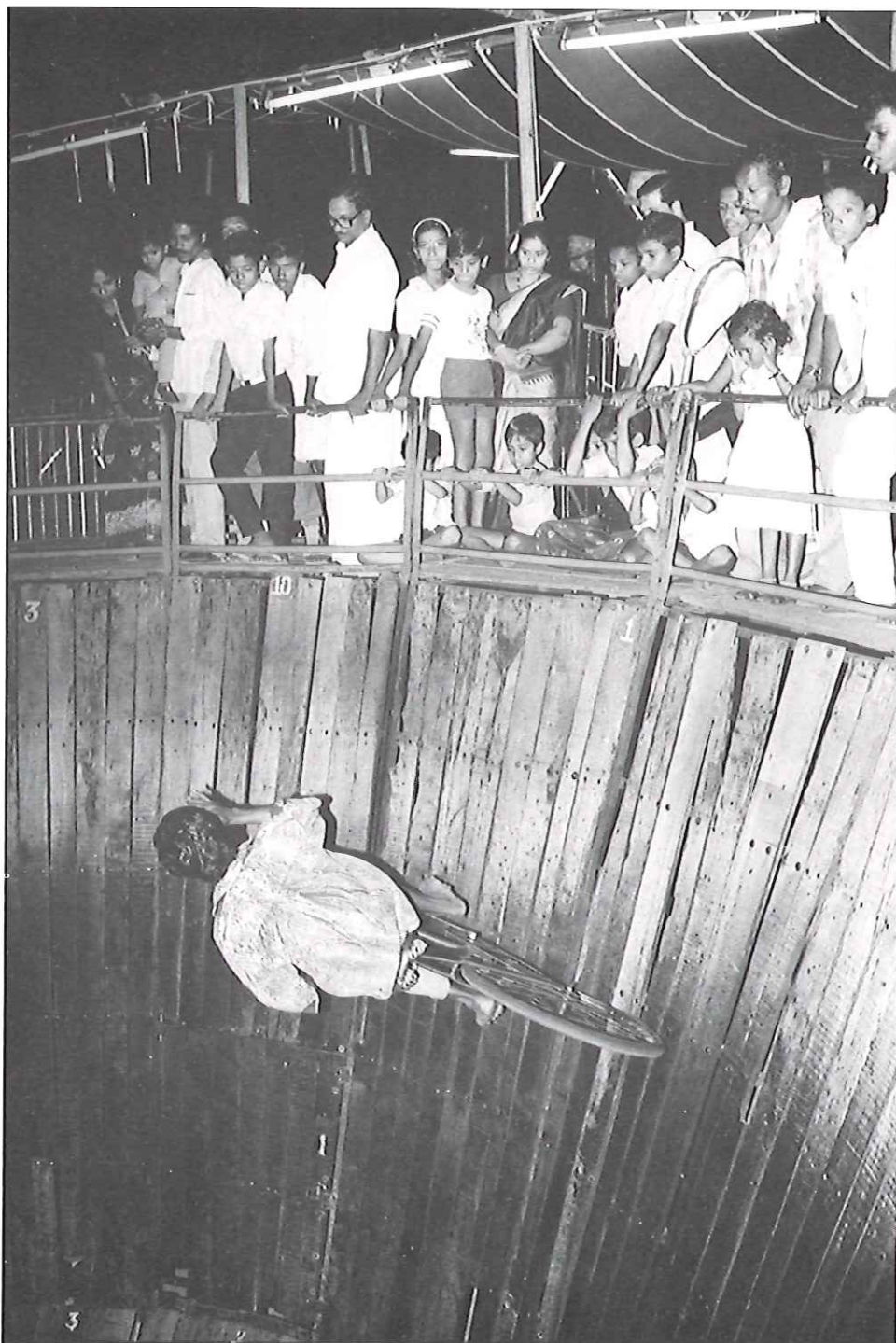

FOTO: LARS ANDREASSON